

KONGREGACE
PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA
A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA

DAR VĚRNOSTI
RADOST VYTRVALOSTI

Zůstaňte v mé lásce (Jan 15, 9)

POKYNY

Na obálce:

Ty, Pane, zažehuješ moji svítilnu;
mou temnotu ozařuješ, můj Bože (Žalm 18, 29)

Byzantská lucerna, Jeruzalém (4. st.)

© Foto S. Maria Smoleň, FMM

© 2020 – Správa majetku Apoštolského stolce a vydavatelství Libreria Editrice Vaticana, Vatikán – All rights reserved International Copyright handled by Libreria Editrice Vaticana, 00120 Vatikán

Tel. 06.698.45780 – Fax 06.698.84716

E-mail: commerciale.lev@spc.va

ISBN 978-88-266-0390-2

www.libreriaeditricevaticana.va

Úvod

1. Žijeme v čase zkoušky: „je obtížnější vést zasvěcený život v dnešním světě.“¹ Únava věrnosti a vyčerpání sil vytrvalosti jsou zkušenosti, které patří k dějinám zasvěceného života již od jeho počátků. Věrnost je, navzdory úpadku této ctnosti v naší době, vepsána do nejhlubší identity povolání zasvěcených osob: v sázce je smysl našeho života před Bohem a před církví.² Koherentnost věrnosti umožňuje přisvojit si a znovu získat pravdu o vlastním bytí, tedy *zůstat* (srov. Jan 15, 9) v Boží lásce.

Jsme si vědomi, že dnešní kultura provizoria nemůže neovlivnit životní volby a samotné povolání k zasvěcenému životu. Je to kultura, která může vyvolat nejistou věrnost a „pokud je 'navždy' chatrné - říká papež František – pak je jakýkoli důvod dobrý k tomu, aby člověk od nastoupené cesty upustil.“³ Koherence a věrnost Kristově věci nejsou ctnosti, které lze získat za krátký čas, vyžadují hluboké vědomí lidských, duchovních, psychologických a morálních důsledků povolání k zasvěcenému životu. Jeho věc přesahuje, táže se, vyzývá k rozhodnutí a oddání se do služeb Božímu království. Osobní přesvědčení a komunitní závazky jsou v této službě darem zakoušeným v milosti obrácení. Tato milost udržuje autentickou věrnost, která se distancuje od věrnosti sterilní, která je často realizována pro potvrzení sebe sama, a od věrnosti neuvážené, která neuznává vlastní limity a překračuje hranice svých možností.

2. Věrnost a vytrvalost byly tématem projevu papeže Františka ze dne 28. ledna 2017 na plenárním zasedání Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života: „Můžeme dost dobře říci, že v tomto okamžiku je věrnost podrobena zkoušce [...]. Čelíme „krvácení“, které oslabuje zasvěcený život a samotný život církve. Odchody ze zasvěceného života nás znepokojují. Je pravda, že někteří odcházejí kvůli aktu koherence, protože po seriózním rozlišování uznají, že nikdy neměli povolání, ale jiní postupem času selhávají ve věrnosti, mnohdy jen několik let po věčných slibech. Co se stalo?“⁴

1 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Síla povolání. Rozhovor s Bernardem Pradem*, Paulínky, 2019, str. 47.

2 Srov. PAPEŽ FRANTIŠEK, *Ap. ex. Gaudete et exultate* (19. 3. 2018), 170.

3 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Síla povolání. Rozhovor s Bernardem Pradem*, Paulínky, 2019, str. 61.

4 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Promluva k účastníkům Plenárního zasedání Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života*, Vatikán, (28. 1. 2017).

Otázka, kterou položil papež František, nemůže vyznít naprázdno. Tváří v tvář fenoménu opouštění zasvěceného a kněžského života – společnému jmenovateli různorodých situací – si církev už nějakou dobu klade otázku, jaký postoj zaujmout.⁵ Samotný zasvěcený život byl opakovaně žádán, aby rozpoznával, rozlišoval a doprovázel nepříjemné situace nebo krize a neomezoval tento fenomén na pouhou znepokojivou statistiku, aniž by se zároveň ptal po smyslu a důsledcích věrnosti a vytrvalosti povolání k *následování Krista (sequela Christi)*: cestě obrácení a očišťování, která pomáhá znovu objevit základ a identitu vlastního povolání, aniž by se poddal pesimismu a frustraci těch, kdo se cítí bezmocní a připravují se na nehorší.

V mnoha případech se vzhledem ke komplexnosti a delikátnosti problematiky zdá, že nejsou žádná řešení. Rozhodující je zaujmout postoj naslouchání a rozlišování, s důvěrou prosit o světlo Ducha Svatého, aby nám pomohl vnímat skutečnost s vážností a pokojem. Jedná se o situace, které celkově negativně ovlivňují pochopení vlastní identity zasvěcených mužů a žen, vrhají stín na evangelijní důvěryhodnost institutů, určitým způsobem podkopávají důvěru Božího lidu ve svět zasvěcených osob.

3. Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života si nemůže neklást otázky po problematice spjaté s věrností a vytrvalostí ve stavu zasvěceného života. Vzhledem k tomu, co čím dál častěji pozoruje v životě institutů a společností, chtěla vypracovat a nabídnout pár doporučení a způsobů preventivních opatření a doprovázení. Z tohoto hlediska si tento dokument klade za cíl poskytnout usměrnění, která by na základě kanonických norem a praxe dikasteria byla užitečná pro všechny zasvěcené muže i ženy a pro všechny, kdo zastávají roli zodpovědných za řízení nebo formaci.

Text je rozdělen na tři části:

- *Pohled a naslouchání.* Sleduje a zachycuje situace, které mohou vyvolat nepokoj, nepříjemné pocity nebo krizi v osobním a komunitním životě zasvěcených mužů a žen, aniž by vyvolával paniku nebo naopak podporoval nebezpečné podceňování situace. Tím, že se představení, bratři a sestry, problému ujmou, dostanou se do pozice, kdy se s ním mohou vypořádat. Poctivý a pokorný člověk, který si přizná své problémy, dovoluje nechat si pomoci a nechat se doprovázet. Problémy mají tváře, příběhy, biografie. Jde o to rozpoznat bratra nebo sestru v těžkostech a zároveň rozeznat vlastní těžkosti. „Když před Bohem zkoumáme životní

⁵ JAN PAVEL II., Posynodální apoštolská exhortace *Pastores dabo vobis*, (15. 3. 1992), 10.

cesty, není žádný prostor, který by z toho byl vyloučen. Ve všech oblastech života – vyzývá papež František – můžeme stále růst a nabízet Bohu něco víc, dokonce i tam, kde zakoušíme největší těžkosti.“⁶

- *Oživit vědomí.* Dvojice věrnost-vytrvalost charakterizovala učení církve o zasvěceném životě. Tyto dva pojmy jsou vnímány jako neoddělitelné aspekty jediného duchovního postoje. Vytrvalost je nepostradatelnou vlastností věrnosti. V této dynamice je chápána důležitost trvalé formace, která žene jak zasvěcenou osobu, tak institut k neustálému ověřování věrnosti Pánu, poddajnosti vůči Jeho Duchu [...] stálého sebedarování a pokorné snášení obtíží.“⁷ Povolání k zasvěcenému životu je totiž cestou proměny, která obnovuje srdce a mysl osoby, aby mohla rozlišovat Boží vůli, co je dobré, Bohu milé a dokonalé (Řím 12, 2). „V dnešní době – píše papež František – se schopnost rozlišování stala zvlášť potřebnou“⁸, abychom nezůstali „jen u dobrých předsevzetí“.⁹ Zasvěcení muži a ženy, kteří rozlišují, jsou schopni interpretovat realitu lidského života ve světle Ducha, a tak vybírat, rozhodovat se a jednat podle Boží vůle.¹⁰ Formace zahrnuje neustálé uplatňování daru rozlišování, „který zasvěcené osobě dává potřebnou zralost. Zralost je dnes v zasvěceném životě naprosto zásadní.“¹¹

- *Odloučení od institutu. Kanonické normy a praxe dikasteria.* „V zasvěceném životě nelze jít sám. Potřebujeme někoho, kdo nás bude doprovázet“¹², nejen v rozpoznávání a opravování postojů, životního stylu, nedostatků a nevěrností, které jsou zjevným negativním svědectvím stavu zasvěceného života, ale také v obnovení významu a dodržování disciplíny, která střeží řád v našem životě a vyjadřuje pozornost a starost o bratra a sestru. Disciplína formuje Kristova učedníka nikoli k plochému konformismu, ale k souladu s vlastní formou života *následování Krista*, vychovává k nezbytnému odstupu od světské mentality a ideologií, které ohrožují důvěryhodnost našeho stylu života, oživuje smysl pro bdělost, vnitřní postoj připravenosti a jasnou mysl tváří v tvář nepříznivým nebo riskantním situacím. A konečně je to projev milosrdenství, protože si navzájem dlužíme milosrdenství. Z hlediska rozlišování a doprovázení je

6 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Ap. ex. Gaudete et exsultate* (19. 3. 2018), 175.

7 KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, *Potissimum institutioni*. Směrnice pro formaci v řeholních institutech, (2. 2. 1990), 67.

8 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Ap. ex. Gaudete et exsultate* (19. 3. 2018), 167.

9 *Tamtéž*, 169.

10 Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS, *Dar kněžského povolání. Ratio Fundamentalibus Institutionis Sacerdotalis*, (8.12.2016), 43.

11 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Síla povolání. Rozhovor s Bernardem Pradem*, Paulínky, 2019, str. 50.

12 *Tamtéž*, str. 51.

představeným a zodpovědným na všech úrovních nabídnut regulační rámec a dikasteriální praxe, aby správně posoudili situace, které mají disciplinární význam, při plném respektování postupů stanovených kanonickým řádem.

4. Cesta věrnosti ve vytrvalosti vyžaduje umět se realisticky a objektivně podívat na vlastní zkušenost zasvěcené osoby, aniž bychom zavírali oči před vznikem problémů nebo kritických situací, které mohou být znaky nejisté věrnosti nebo pramení z nevěrnosti. Zasvěcená osoba na cestě autentické věrnosti čte a rozlišuje svou vlastní historii a ptá se především po „věrnosti lásky“¹³, učí se naslouchat vlastnímu svědomí a formovat svědomí tak, aby bylo schopno přijímat správná rozhodnutí¹⁴, usměřňuje svůj život, aby neztratila smysl péče o nitro, přijímá dar Boží milosti, slib a závazek našeho *setrvání v Jeho lásce* (srov. Jan 15,9).

13 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Ap. ex. Gaudete et exsultate* (19. 3. 2018), 112.

14 Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS, *Dar kněžského povolání. Ratio Fundamentalibus Institutionis Sacerdotalis*, (8.12.2016), 94.

Část první

POHLED A NASLOUCHÁNÍ

I.

FENOMÉN ODCHODŮ: NĚKTERÉ KRITICKÉ BODY

Fenomén, který vyvolává otázky

5. Skutečnost odchodů ze zasvěceného života je příznakem rozsáhlejší krize, která se dotýká různých církví uznaných forem života. Tento jev nelze zdůvodnit pouze sociokulturními příčinami, ani ho řešit rezignováním, které vede k tomu, že jej člověk považuje za normální. Není normální, aby člověk po dlouhém období počáteční formace nebo po dlouhých letech zasvěceného života dospěl k rozhodnutí požádat o odloučení od institutu.

Vedle svědectví příkladného života se s jistou četností objevuje „věrnost ve střídavých fázích, selektivní poslušnost“, což je příznakem „mdlého a průměrného života, který postrádá smysl.“¹⁵ Vynořují se „slabosti a těžkosti, které zatemňují radost,“¹⁶ poznanou na počátku cesty. Někdy se lidé, kteří žili obětavě a příkladně, dopouštějí problémového chování, jehož příčiny je obtížné určit a ještě obtížnější je je přijmout. Jindy se zase objevují odchylky v chování, skandály, které zraňují a vyvolávají vážné otázky týkající se předchozí formace a životního stylu.

Přesto včera i dnes „mnoho zasvěcených a Božích služebníků v tichém sebeodevzdání vytrvale pokračuje nehledě na skutečnost, že dobro nevyvolává rozruch [...]. Tito lidé nadále věří evangeliu o milosti a milosrdenství a odvážně je kážou všem, kdo žízní po důvodech k životu, naději a lásce. Neděsí je rány Kristova těla, zasazované hříchem, a to nezřídka od vlastních synů církve.“¹⁷

Formy obtíží

15 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Promluva* k nově jmenovaným biskupům, účastníkům kurzu pořádaného Kongregací pro biskupy, Vatikán, 13. 9. 2018.

16 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Promluva* na setkání s řeholníky, Khotongnae v Jižní Koreji, 16. 8. 2014.

17 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Promluva* k nově jmenovaným biskupům, účastníkům kurzu pořádaného Kongregací pro biskupy, Vatikán, 13. 9. 2018.

6. Problematické situace vyvolávají otázky týkající se kritických bodů a příčin znepokojení a nepohody, které se častěji vyskytují v zasvěceném životě obecně. Papež František bere na vědomí, že se jedná o rizika a limity vyplývající z dnešní kultury: „Žijeme ponořeni do takzvané *zlomkovité* či *provizorní kultury*“.¹⁸

Před zavedením doprovázení, prevence a péče je třeba rozpoznat některé faktory, které jsou původcem různých forem potíží a vážnějších problémů. Upozornujeme na některé, které jsou významnější a prokazatelnější. Z tohoto pohledu je rozhodující rozpoznat problémy a naslouchat těm, kteří se s nimi potýkají, abychom se neomezili jen na diagnostikování situací, které jsou zpravidla neřešitelné.

Bdělý pohled a pozorné naslouchání

7. Jsme povoláni, abychom rozpoznávali, to jest aby náš pohled byl bdělý a naše naslouchání pozorné: „pohled učedníka-misionáře, který čerpá ze světla a síly Ducha svatého“¹⁹, naslouchání, které nás činí pozornými k druhým, k bratrům a sestrám žijícím blízko nás. Rozpoznávat znamená „učit se rozlišovat a odhalovat“, co nás udržuje v „odstupu od živého lidského dramatu“.²⁰ Proto je zapotřebí pokora, blízkost a empatie, abychom se dokázali naladit a vnímat „radost a naděje, smutek a úzkost lidí naší doby, zvláště chudých a všech, kteří nějak trpí“.²¹ Stejný pohled a stejné naslouchání plné zájmu a péče by mělo být určeno těm, kdo prochází nepříjemnými situacemi nebo krizí. Jde o pohled „soucitu [...] nikoli pietismu. Neexistuje soucit, který nenaslouchá. Neexistuje soucit, který nesolidarizuje s druhým“. Tento pohled vychází ze „svobody, která se rodí z lásky a klade dobro druhých nade vše“.²²

8. Roztěkaný, krátkozraký nebo povrchní pohled je vždy příčinou nedorozumění, předsudků, utrpení a obviňování. Způsobuje nebezpečný zmatek mezi různými úrovněmi lidské zkušenosti – psychickou, vztahovou a duchovní. Prvním krokem ke zjištění, co dělat, a to i strategicky, a jakými cestami se ubírat, abychom rozpoznávali a předcházeli nebo

18 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Promluva k účastníkům Plenárního zasedání Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života*, Vatikán, (28. 1. 2017).

19 PAPEŽ FRANTIŠEK, Ap. ex. *Evangelii gaudium*, (24. 11. 2013), 50.

20 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Homílie při příležitosti žehnání pallií pro nové metropolitní arcibiskupy na slavnost svatých Petra a Pavla*, Vatikán (29. 6. 2018); srov. PAPEŽ FRANTIŠEK, Ap. Ex. *Evangelii gaudium*, (24. 11. 2013), 270.

21 II. Vatikánský ekumenický koncil, Pastorační konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, 1.

22 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Promluva při příležitosti setkání s kněžími, zasvěcenými osobami a seminaristy, Apoštolská cesta do Ekvádoru, Bolívie a Paraguay* (5. - 13. 7. 2015), *Santa Cruz de la Sierra (Bolívie)*, (9. 7. 2015).

doprovázeli skrze proces podpory a péče, je uznat, že bratr nebo sestra prožívají těžké období. Aby bylo možné rozpoznat, rozlišit a doprovázet, je také nutné mít určitou přípravu. To vyžaduje pozitivní a účinnou spolupráci odborníků, aby bylo možné zahájit proces duchovního doprovázení, psychoterapie a péče.

Krize institutů: nejistota a dezorientace

9. Zasvěcený život dokázal v průběhu své staleté historie stále znovu prokazovat schopnost přitahovat²³ ty, kteří v něm při hledání smyslu nacházejí vzor života. Přitažlivost, kterou je třeba obnovovat a podporovat „v jejím původním šarmu, jako lék na „paralýzu normálnosti“ a jako otevření se milosti, která nabourává jeho logiku. Je třeba vzbudit fascinaci evangelní radikalitou v mladých generacích tak, aby mohly znovu objevit čistotu, chudobu a poslušnost jako předzvěst Království a plnou realizaci osobního života. V čase, kde panuje logika konzumu a komercializace, nelze tuto skutečnost odsunout do pozadí.“²⁴

Také instituty procházejí krizemi a pokušením zdůrazňovat „stíny na úkor světla“.²⁵ Papež František s moudrým realismem poznamenává, že „když v našich společenstvích život prochází obdobími „apatie“ a upřednostňuje se domácí poklid před Boží novostí, je to špatné znamení. Znamená to, že se vyhledává úkryt před vanutím Ducha“.²⁶

Zatmění přitažlivosti

10. Jsme povoláni k tomu, abychom znovu probudili fascinaci evangelní radikalitou, jejíž vnímání v nás i okolo nás otupělo. Nepříjemné pocity a nespokojenost totiž podkopávají důvěryhodnost formy života, která je čím dál méně lákavá a v očích současného světa je vnímána jako něco cizí. Papež František několikrát zachytil tyto signály. Uvádí některé z nich: „individualismus, spiritualismus, uzavírání se do maličkých světů, závislost, nepružnost, opakování ustálených schémat, dogmatismus,

23 „Můžeme velmi vhodně aplikovat na zasvěcený život to, co jsem napsal v apoštolské exhortaci *Evangelii gaudium*, cituje kázání Benedikta XVI: „Církev neroste proselytismem, nýbrž „přitažlivostí“. In PAPEŽ FRANTIŠEK, *Apoštolský list všem zasvěceným osobám u příležitosti Roku zasvěceného života*, (23. 11. 2014), 1.

24 XV. ŘÁDNÉ VŠEOBECNÉ ZASEDÁNÍ BISKUPSKÉ SYNODY, *Instrumentum laboris*. „Mladí lidé, víra a rozlišování povolání“, Vatikán 2018, 103.

25 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Promluva při příležitosti setkání s kněžími, řeholníky a trvalými jáhny, Pastorační cesta do Pompejí a Neapol, Neapol*, (21. 3. 2015).

26 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Homílie při příležitosti slavnosti Seslání Ducha Svatého*, Vatikán, (20. 5. 2018).

nostalgie, pesimismus, skrývání se za pravidla a předpisy“.²⁷ Zasvěcená osoba není ani byrokrat ani funkcionář, ale zapálený člověk, který neumí žít ve „spokojené a uspávající průměrnosti.“²⁸ Zejména v *Listu zasvěceným osobám* papež mluví velmi zřetelně: „Kéž není mezi vámi vidět smutné tváře, nespokojené a rozčarované lidi, protože "následování, které je smutné, je smutným následováním". I my, jako všichni ostatní muži a ženy, zakoušíme těžkosti, noci ducha, znechucení, nemoci, ubývání sil z důvodu stáří. Právě v těchto situacích bychom měli najít "dokonalou radost", naučit se rozpoznat Kristovu tvář; Kristus se nám stal podobným ve všem; a tedy zažívat radost z poznání, že jsme podobní tomu, který se z lásky k nám nezdráhal vzít na sebe tíhu kříže. Ve společnosti, která okázale upřednostňuje kult výkonnosti, zdraví a úspěchu, vytlačuje na okraj chudé a vylučuje "prohrávající", můžeme svým životem svědčit o pravdivosti slov Písma svatého: "Když jsem slabý, právě tehdy jsem silný" (2 Kor 12,10).“²⁹

„Pokušení přežít proměňuje v nebezpečí, v hrozbu a v tragédii to, co nám Pán prezentuje jako příležitost pro misijní poslání. Tento postoj není vlastní pouze zasvěcenému životu, ale především my jsme zváni mít se před ním na pozoru, abychom do něho neupadli.“³⁰

Nepřiměřené hodnocení těžkostí

11. Jsme také vyzváni, abychom překonali určitou neochotu mluvit o svých těžkostech nebo slabostech, protože v zasvěceném životě se každá stížnost – při bližším zkoumání – může stát sebeobviněním: nikdo se nemůže vyčlenit z problémů, které trápí nebo znepokojují jeho společenství, provincii nebo institut. Zatím se nezdá být tak zřejmé, že nespokojenost, nepříjemné pocity a krize jsou příležitostmi ke konstruktivní a klidné konfrontaci, a ne k neplodné polemice nebo, což je ještě horší, ke špatně skrývané lhostejnosti. Je před námi cesta k překonávání mentality, která vidí problematické situace téměř zastřené kvůli strachu nebo zamlčování slabostí. Naproti tomu jsme bezmocnými svědky jevu – často odsuzovaného papežem Františkem – tzv. „terorismu pomluv“, který rozhodně nepomáhá atmosféře klidného a radostného soužití. Statistické

27 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Ap. ex. Gaudete et exultate* (19. 3. 2018), 134.

28 *Tamtéž*, 138.

29 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Apoštolský list* všem zasvěceným osobám u příležitosti Roku zasvěceného života, (23. 11. 2014), II, 1.

30 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Homílie* u příležitosti XXI. Světového dne zasvěceného života, Vatikán, (2. 2. 2017).

údaje o institutech se hodnotí jako nevyhnutelný důsledek dezorientace a nejistoty naší doby, aniž bychom si položili otázku, zda to není i nezdar a selhání instituce. Zveřejňujeme počty nových povolání, odchody bereme jako naši soukromou záležitost a máme podvědomou tendenci se od nich distancovat.

II.

ZÁLEŽITOSTI, KTERÉ JE TŘEBA INTERPRETOVAT

A DYNAMIKY, KTERÉ JE TŘEBA ZMĚNIT

Procesy utváření identity

12. Slabosti, těžkosti, křehkost – které jsou počátkem potíží – lze vysledovat v procesech utváření identity, které se v současném kulturním kontextu stávají stále složitějšími, jednak na úrovni vědomí/svědění, jednak na úrovni individuace/diferenciace, tedy přijetí sebe sama a vlastní nedokonalosti. Obtížná identifikace se sebou samým, a to jak v psychosexuální rovině, tak v rovině kognitivní a emotivní, je původcem mnoha forem vztahových problémů, nepřizpůsobivosti a dokonce závažných forem psychopatologie. Zdá se, že společným jmenovatelem značně různorodých situací, nezřídka zahrnujících extrémní životní výkyvy, je skloňování pojmu *krize*. Zda se krize projeví nebo je řešena jako riziko nebo příležitost, lze ověřit pouze na základě jejích výsledků. Těžkosti, které zraňují lidství zasvěceného muže nebo ženy, se mohou stát místem očištění, proměny a moudrosti skrze nezbytnou zkušenost milosti, která umožňuje poslušnost povolání (srov. 2 Kor 12, 9).

V perspektivě velikonočního tajemství ukazuje přijetí vlastní křehkosti fakt, že omezení spjaté s naším stavem smrtelných bytostí nás vyzývá, abychom se na prostředí kolem sebe dívali s důvěrou a ne nedůvěřivě, skoro jako by nás někdo chtěl přistihnout při našich domnělých nebo skutečných nedostacích. Uzavřenost plodí nedůvěru a nesnižuje možná rizika a škody, ani strach ze selhání. V každém případě se v nás zmenšuje důvěra ve věrnost Boha, který nás podpírá a na kterého se můžeme spolehnout. Důvěra je základem veškeré spásonosné praxe. Povolání k následování Božího Syna znamená oddat se této důvěře, a to i ve zkušenosti nevěrnosti a hříchu. Tím, že Bůh uvedl Krista do lidských dějin, učinil ho *původcem života pro všechny, kdo ho poslouchají* (Žid 5,9).

Zatemnění víry

13. „Důvěra musí růst – říká papež František – právě tehdy, kdy nás okolnosti tlačí k zemi.“³¹ Jsou to okolnosti, které se někdy vyznačují utrpením v důsledku trpkých zkoušek, které prožíváme v institutu nebo mimo něj, pádů, často nedobrovolných, někdy dobrovolných, kdy je vytěsněna důvěra v Boha a nastupuje nedůvěra v sebe. Pak přicházejí jiné modly a „vyvolávají velkou existenciální prázdnotu“.³² V této prázdnotě se víra jeví jako „nějaké iluzorní světlo“³³ a nakonec je spojena s temnotou. [...] Když chybí světlo, všechno je zmatené, nelze rozlišovat dobro od zla, cestu, která vede k cíli, od té, která nás vodí dokola, aniž by ukázala směr.“³⁴ Není to cesta nocí, ale zhroucení cesty, až člověk dojde k rozhodnutí, někdy náhlému a bez dialogu a konfrontace, že opustí institut. Za tímto rozhodnutím se někdy skrývá odmítnutí pomoci, popření možnosti, že bude člověk znovu *navštíven z Výsosti* (Lk 1,78).

Neméně znepokojivý je stav těch, kdo prožívají Boží nepřítomnost, přestože setrvávají v komunitním soužití. Vědomě či nevědomě vyvolávají všeobecný neklid, který činí bratry, sestry i představené bezmocnými při hledání řešení a zvládnutí napětí a nesouladu, který by mohl ohrozit rovnováhu společenství.

Způsob chápání a prožívání zasvěceného celibátu

14. V procesech složitého budování vlastní identity jistě vyniká způsob chápání a prožívání zasvěceného celibátu. Takzvané emoční krize jsou předmětem mnoha proměnných a často bolestných situací, které se neobejdou bez dramatických důsledků. Nelze říci, že by neměl vliv narcistický kulturní kontext, který má tendenci vyzdvihovat požitky a nárokovat si neomezenou svobodu, obzvláště v oblasti emočního a sexuálního života. Jen málokdy znějí papežova slova tak přísně proti „jednomu z nejhorších možných postojů zasvěcené osoby: narcismu, tedy shlížení se sám v sobě“.³⁵ Krize identity ztěžuje chápání a prožívání zasvěceného celibátu jako identity a jako projektu. Procesy potřebné na této cestě zralosti předpokládají jasnou a ochotnou schopnost rozhodovat

31 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Homílie* u příležitosti děkovné bohoslužby ke 200. výročí obnovení Tovaryšstva Ježíšova, Řím, (27.9.2014).

32 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Promluva* k účastníkům Plenárního zasedání Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života, Vatikán, (28. 1. 2017).

33 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Lumen fidei*, (29. 6. 2013), 2.

34 *Tamtéž*, 3.

35 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Promluva* u příležitosti Mezinárodního setkání mladých řeholníků a řeholnic, Vatikán, (17. 9. 2015).

se a lásku svobodnou od potřeby vlastnit, proti všem formám citové závislosti. Kromě toho bychom neměli podceňovat naivní postoje ve způsobu prožívání přátelství a mezilidských vztahů. Větší realismus a lepší znalost vlastních limitů by měla vést k větší obezřetnosti. Jsme-li si vědomi své slabosti, neděláme si iluze, že můžeme ovládat své pocity a vášně z nich plynoucí.

Tekutá věrnost

15. Obtížné chápání zasvěceného celibátu nelze oddělit od takzvané „otázky pouta“. Tuto problematiku je třeba brát vážně, a to jak proto, abychom pochopili a předcházeli některým jevům, které nevyhnutelně vedou k odklonu od vytrvalosti, tak proto, abychom pomáhali, doprovázeli a starali se o ty, kdo prožívají vztahové a psychické potíže nebo různé formy nepřizpůsobení se. Svět zasvěcených mužů a žen je vystaven všudypřítomné kultuře rozptýlení nebo ničení pocitů: zůstat věrný už není samozřejmostí a zůstat věrný po celý život už vůbec ne. Věrnost je ctnost, která je neodmyslitelně spjata se svobodou a umožňuje člověku, který hledá-rozlišuje, aby se formoval ve světle správně pochopené pravdy a dobra. Současná krize věrnosti jde ruku v ruce s krizí identity a také s krizí pocitu sounáležitosti s institucemi, protože lidé mají za to, že jakékoli pouto ochuzuje nebo brání svobodě. Sebedarování na cestě následování našeho Pána znamená obětování života z lásky, ale dnes se zdá, jako by i láska měla datum spotřeby. Nemluví se o křehkosti svazků z hlediska obnovy, ale spíše o vývojovém znaku naší civilizace.

Smysl závazku upraveného pravidly

16. K výše zmíněným kritickým bodům musíme přidat vlivy nesprávně chápaného pojetí svobody, které relativizuje smysl závazku usměrněného pravidly. Tato mentalita je posilována velmi rozšířeným postojem, který má tendenci znevažovat smysl zprostředkování institucí a pravidel a může podporovat mylnou touhu po autonomii ve jménu spontánnosti, bezprostřednosti, nárokování si vlastních zájmů, přestože to může ohrozit hledání společného dobra. Zprostředkování na sebe bere úkol nabídnout všem vhodné příležitosti ke zhodnocení lidských, duchovních, odborných a v neposlední řadě normativních zdrojů. Nikdo neskrývá svá omezení, která jsou koneckonců také našimi omezeními. Zprostředkování

institucí a pravidel v zasvěceném životě nás povzbuzují k tomu, abychom se vzájemně považovali za bratry a sestry v našich bratrských a sesterských závazcích. Individualismus a takzvané paralelní cesty mají často za následek odchod z institutu. Když se klade příliš velký důraz na individualitu, nevnímáme svůj blahobyt jako blahobyt spjatý s celou komunitou a závislý na ní a nedokážeme tudíž rozhojnit koherentnost všech ve věrném následování regule.

Vztah k času a prostoru

17. Dalším klíčovým bodem ke správnému výkladu nepříjemných pocitů je vztah k času a prostoru, základním souřadnicím každého růstu a rozvoje. Přesuny a z nich vyplývající výzvy a/nebo krize spjaté s věkem poukazují na důležitost správného vztahu k času a prostoru. Obzvláště plýtvání časem ochuzuje věrnost a vytrvalost. Hrozí riziko, že budeme žít odcizený, světácký čas, kde platí pravidlo „všechno a hned“, jen tak ze dne na den, s amatérismem, který vede k nestálosti nejen charakteru, ale i svěřeného poslání anebo k opakujícím se žádostem o přeložení. Tento jev zdaleka není v našem prostředí okrajový. Umět hospodařit s časem je známkou zdravé samostatnosti a tedy i zralé schopnosti rozhodovat se. Nesmíme podceňovat situace, ve kterých se zasvěcení muži a ženy nacházejí na pokraji vyhoření, nebo když někteří nedodržují zákoník práce. Oba tyto jevy se vyskytují v zasvěceném životě. Zasvěcené osoby uzavřely smlouvu s Bohem a s bratry a sestrami. Proto čas, který žijí, je ve smlouvě s *věrným Svědkem*, Ježíšem Kristem (srov. Zj 3, 14), který je jednou požádá, aby složili účet ze svého času.

Obtížné mezilidské a komunitní vztahy

18. Situace nespokojenosti způsobená těžkostmi – a někdy i nemožností – mezilidských vztahů a komunikace představuje další kritický bod, který je příčinou mnohých forem nepohody či křehkosti. V zasvěceném životě trpí bratrství nezdary do té míry, že ospravedlňuje průměrný životní styl, příležitostné setkávání a tolerované soužití. Všude tam, kde jsou mezilidské vztahy redukovány na formální vzájemný respekt, na funkční setkání zaměřená na služby, společné úkony dané harmonogramem, tam, kde setkání komunity jsou chápána jen jako splnění povinnosti a odchylky od všedního dne vnímány jako ohrožení klidného

života, se vytváří podmínky pro postupné vyprázdňení smyslu pro bratrství a nepřekvapuje nás, že se uskuteční první kroky k odchodu v podobě distancování se od vlastní komunity. V souvislosti s těmito pokušeními nás papež František vybízí, abychom znovu našli hodnotu komunitního života, která nás chrání před „rostoucím konzumistickým individualismem, který nás v našem úsilí o blaho nakonec oddělí od druhých“.³⁶

Zkušenost samoty

19. Těžkosti spojené s mezilidskými vztahy mohou vyvolat nepříjemné pocity, zejména v zasvěceném životě, a to velmi rozšířenou a trpěnou zkušenost samoty – jako osobní zkušenost – i v kontextech, kde mezi bratry a sestrami přetrvává jistá pozornost a angažovanost. Samota může zasvěcenou osobu vystavit rizikům. Naopak když jsme obklopeni bratry a sestrami – osobami, se kterými žijeme nebo jsme spojeni ve vzájemné úctě a přátelství – je to příležitost, která pomáhá prolomit kruh izolace, do které se uzavíráme. Samota se promění v izolaci tehdy, když vede k „útěku do vlastních jistot, bezpečí, do vlastního prostoru, k nezájmu o život druhých, uzavírání se do malých „domácích podniků“ [...] Jsou to situace, které vedou k individualistickému smutku, který pomalu postupuje k zatrpklosti, ustavičnému stěžování a k monotónnosti.“³⁷ Samota se naopak stává plodnou, když je obývána přítomností Boha, kterému jsme odevzdali svůj život, a prozřetelnou přítomností bratří a sester, kteří nám pomáhají vyjít ze sebe a znovu objevit, že bližní je pro nás darem.

Napětí mezi komunitou a posláním

20. Další kritický bod spočívá v napětí mezi komunitou a posláním, chápaném pozitivně jako „napětí v životním smyslu, napětí ve věrnosti“.³⁸ Pokud toto napětí není překonáno nebo vyřešeno, může vést ke konfliktům, vyvolat nespokojenost a/nebo zklamání, zvláště tehdy, je-li spojeno s aktivismem nebo s individualismem. Může být i příležitostí k tvořivosti a inovaci, pokud je vnímáno jako šance na investování nové

36 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Ap. ex. Gaudete et exsultate* (19. 3. 2018), 146.

37 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Homílie*, Apoštolská cesta na Kubu a do Spojených států amerických a návštěva sídla Organizace spojených národů (19.-28. 9. 2015), Havana (Kuba), (20. 9. 2015).

38 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Promluva* u příležitosti setkání s řeholnicemi a řeholníky římské diecéze, Vatikán, (16. 5. 2016).

energie a především sbližování projektů. Plodné zpracování napětí vede k osobní i komunitní změně, která „spočívá v obrácení našeho pohledu: nahlížet na sebe navzájem v Bohu a osvojit si pohled druhého člověka: to je dvojitá výzva při hledání jednoty [...] v rámci řeholního společenství“.³⁹ Nevyřešené napětí často přeroste v otevřené konflikty, živí odpor vůči komunitě, ohrožuje pocit sounáležitosti s institutem a v neposlední řadě může demotivovat do té míry, že se odchod z institutu jeví jako jediné východisko.

Digitální svět

21. V našich komunitách, zvláště v problematických komunitních situacích, může dojít k nedostatečnému zvládnutí digitálního světa a v důsledku toho k hledání útočiště v komunikačních prostorech spojených s novými technologiemi, zejména pak na *sociálních sítích*. „Existují [...] problematické aspekty – jak připomněl papež František – rychlost informace překonává naši schopnost myšlení a úsudku a brání nám v umírněném a správném vyjadřování. Pestrost názorů může být chápána jako obohacení, ale také je možné uzavřít se v určité sféře informací, které odpovídají jen našim očekáváním a našim názorům nebo také jistým politickým či ekonomickým zájmům. Svět komunikace nám může pomoci růst nebo nás může naopak dezorientovat. Touha po digitálním připojení je nakonec schopna nás izolovat od druhých lidí, od těch, kteří jsou nám nejbližší.“⁴⁰ Kromě toho se nelze vyhnout otázce, jaké vztahy se vytvářejí prostřednictvím mediální komunikace, která je čím dál rozšířenější a častější také v našich komunitách. Přibývá forem psychické závislosti, které otevírají cestu k dalším formám nepohody a křehkosti: „digitální média – poznamenává papež František – přinášejí svým uživatelům riziko závislosti, izolace a postupné ztráty kontaktu s konkrétní realitou, což brání rozvoji autentických mezilidských vztahů. Sociálními sítěmi se šíří nové formy násilí, jako například kyberšikana, internet je také cestou k šíření pornografie a zneužívání lidí k sexuálním cílům či hazardním hrám“.⁴¹

39 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Promluva k účastníkům Ekumenického setkání řeholníků a řeholnic pořádaného Kongregací pro instituty zasvěceného života a Společnosti apoštolského života*, Vatikán, (24. 1. 2015).

40 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Poselství ke 48. Světovému dni sdělovacích prostředků Komunikace ve službě autentické kultury setkávání*, (1. 6. 2014).

41 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Posynodní ap. ex. Christus vivit*, (25. 3. 2019), 88.

Vztah k moci a majetku

22. V každém lidském vztahu „se nám staví do cesty mocenské ambice a světské zájmy“.⁴² „Dokonce i ten, kdo má zdánlivě solidní věroučná i duchovní přesvědčení, nezřídka upadá do takového životního stylu, který působí závislost na ekonomických jistotách nebo prostorech moci a lidské slávy získávaných za každou cenu, namísto toho, aby odevzdával život druhým v misijním poslání.“⁴³ Dokument *Nové víno do nových měchů* vyjádřil obavy týkající se „přetrvávání řídicích stylů a praktik, které se vzdalují nebo přímo protiřečí duchu služby, takže degenerují v autoritářské formy“.⁴⁴

42 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Ap. ex. Gaudete et exsultate*, (19. 3. 2018), 91.

43 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Ap. ex. Evangelii gaudium*, (24. 11. 2013), 80.

44 KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, *Směrnice Nové víno do nových měchů. Zasvěcený život po II. Vatikánském koncilu a dosud otevřené výzvy*, Řím, (6. 6. 2017), 43.

Část druhá

OŽIVIT VĚDOMÍ

I.

VĚRNOST A VYTRVALOST

Memoria Dei

23. Věrnost se konfrontuje s časem, s dějinami, s každodenním životem. Je-li věrnost ctností nezbytnou pro každý mezilidský vztah, pak je vytrvalost specifickou ctností času. Obě se týkají vztahu k bližnímu. V dnešní roztržité a nezávazné době jsou tyto skutečnosti výzvou pro každého člověka, zvláště pro křesťany. Jak ale můžeme rozpoznat svoji vlastní věrnost, když ne z věrnosti Toho, který je věrný (srov. 1 Sol 5, 24) a z víry v Něho? Věrný je ten, kdo udržuje pohromadě paměť a přítomnost, což mu umožňuje být vytrvalý. Nutným základem vytrvalosti je totiž *memoria Dei*. Jen díky *memoria Dei* křesťané znají a pamatují si Pánovy skutky. Je to paměť, která zahrnuje srdce člověka, sídlo jeho vůle a jeho mysli. Je to paměť stále obnovovaná Boží věrností se vším, co může vzbudit a podpořit věrnost věřícího.

Bůh je věrný

24. Papež František nás často povzbuzuje k tomu, abychom měli na paměti Kristovu lásku k nám, a upřesňuje: „Můžeme něco říci o snubní lásce Ježíše k Církvi“, lásce, která má „tři charakteristiky: je věrná, je vytrvalá a nikdy se neunaví, a je plodná. [...] Věrnost je vlastním bytím Ježíšovy lásky.“⁴⁵

Témata *věrnosti* a *vytrvalosti* jsou ústředními tématy Slova Božího. Věrnost – *hesed* – je totiž jedním z hlavních atributů Boha: Bůh je věrný. Celé dějiny spásy nejsou ničím jiným než příběhem o této smlouvě mezi Bohem a tvorstvem, mezi Bohem a jeho lidem, Izraelem, mezi Bohem a celým lidstvem. Dobrota a věrnost charakterizují povahu Boha a všech Jeho skutků vůči vyvolenému národu, ale i k celému stvoření.

⁴⁵ PAPEŽ FRANTIŠEK, *Ranní zamyšlení* v kapli Domu sv. Marty, (2. 6. 2014), in: *L'Osservatore Romano*, ročník CLIV, č. 124, 3. 6. 2014.

Bůh slibuje, že nikdy nezradí svoji smlouvu, ale zůstane jí věrný v čase. Překonává rozhořčení a bere na sebe zlo člověka, aby se člověk mohl opět vrátit a být mu věrný se svobodou, kterou mu navrácí skrze odpuštění. Toto stálé dodržování smlouvy není nic jiného než věrnost Boha svému Zaslíbení. Prorok Ozeáš hovoří o Boží věrnosti jako o důsledku Jeho pevné lásky k lidu prostřednictvím sugestivního obrazu manželství: *Proto ji přemluvím, uvedu ji na poušť, budu jí promlouvat k srdci [...]. V onen den pro ně uzavřu smlouvu [...] Zasnoubím si tě navěky, zasnoubím si tě spravedlností a právem, milosrdenstvím a slitováním, zasnoubím si tě věrností a poznáš Hospodina (Oz 2, 16 a násl.).* Zjevná a opakující se křehkost Izraele nerozedere skálu (Dt 32, 4) Boží věrnosti, jak zpívá žalmista: *Tvá věrnost z pokolení do pokolení (Ž 119, 90).*

Kristus ikona věrnosti

25. Odtud pramení odpověď člověka: věrnost, která je především *víra* a *důvěra* (podle překladu z řečtiny věrnost užívá slova *pistis/pisteuein* [víra/věřit] a odvozeniny, odevzdání se a dodržování slibů a ustanovení smlouvy. *Všechny stezky Hospodinovy jsou milosrdenství a věrnost pro ty, kdo zachovávají jeho smlouvu a jeho příkazy (Ž 25, 10).*

Přestože Izrael nebyl *věrným služebníkem*, zbloudil a často napodoboval nevěrnost pokolení, které prošlo pouští – *pokolení nestálého srdce, jehož duch nezůstal věrný Bohu (Ž 78, 8)* – Bůh nepřestal projevovat svou věrnost: *ve věčném milosrdenství jsem se nad tebou slitoval (Iz 54, 8).*

Téma vztahu a obnovy vztahu navzdory nevěře a zlu člověka charakterizuje celé dějiny spásy až po příchod Ježíše. On je věrný svému Otci a tím i slabému lidstvu, náchylnému ke zlu, kterému Ježíš neustále nabízí svůj příslib spásy. *Amen* věrnosti je Ježíš Kristus (srov. 2 Kor 1, 20; Zj 3, 14). Kristův příchod, Jeho vtělení je příslibem, který se naplňuje. Ježíš je *věrným svědkem*, jak ho definuje Zjevení (1, 5), *věrným a pravdivým služebníkem* (Zj 19, 11), ve kterém se uskutečňuje *všechno, co je napsané v Mojžíšově zákoně, v Prorocích a v Žalmech* (Lk 24, 44). V něm jsou dodrženy všechny přísliby (srov. 2 Kor 1, 20). V Kristu se projevuje Boží věrnost (srov. 1 Sol 5, 23-24).

Kristus, věrný svědek, učí člověka věrnosti, je ikonou věrnosti, je sám věrností Bohu Otci. Zve lidi k tomu, aby byli věrní Božímu slovu. My jsme dostali milost a jsme vyzváni k věrnosti Otci skrze Syna, který nás miloval a vydal sám sebe za nás. Jedním z titulů prvních křesťanů byl

věrní, na znamení víry v Krista (Sk 10, 45; Ef 1, 1), živené láskou (Jan 15, 9 a dále). Svatý Pavel velmi často používá toto slovo v souvislosti s lidmi i s postoji a zmiňuje mezi plody Ducha také *věrnost* (Gal 5, 22).

„Tuto věrnost si však nemůžeme nikdy vydobýt svými silami. Není to pouhý plod našeho každodenního nasazení, ale přichází od Boha a zakládá se na přitakání Krista, který říká: *mým pokrmem je konat vůli Otcovu* (srov. Jan 4, 34). Musíme vstoupit do tohoto přitakání, do tohoto Kristova přitakání přijetím Boží vůle, abychom spolu se svatým Pavlem mohli říci, že už nežijeme my, ale Kristus žije v nás.“⁴⁶

Věrnost žije ze setkání

26. Setkání s Bohem se týká člověka v jeho celosti: jsme povoláni žít úplné odevzdání sebe, intelektu i vůle, mysli i srdce, pevnosti i něžnosti souhlasu. Víra je tajemstvím setkání, které zprostředkovává Duch mezi Otcem a Synem v srdci člověka, který přijímá Slovo a nechá se Jím formovat.

Setkání s Pánem otvírá učedníka plnosti života. Tato účast na životě Nejsvětější Trojice se projevuje stylem, podle kterého Bůh je Vším a všechno se vztahuje k Němu: *Svlékli jste se sebe starého člověka i s jeho skutky a oblékli jste nového, který dochází pravého poznání, když se obnovuje podle obrazu svého Stvořitele* (Kol 3, 9). Nejsvětější Trojice žije v tom, kdo odpovídá na povolání k následování Krista (*sequela Christi*) a odevzdá mu celé své bytí: „Zasvěcený život je zvěstováním toho, co Bůh činí prostřednictvím Syna v Duchu Svatém svojí láskou, dobrotou a krásou.“⁴⁷

Vytrvat: paměť a naděje

27. Slovo *vytrvalost* se v synoptických evangeliích objevuje ve stejné formulaci u Matouše i Marka: *Kdo vytrvá do konce, bude spasen* (Mt 10, 22b; 24, 13; Mk 13, 13) a s podobným obsahem i u Lukáše: *Když vytrváte, zachováte si život* (Lk 21, 19).

Sám Ježíš vyzývá své učedníky k vytrvalosti, a to přímo a osobně ve slavnostním kontextu velikonoční večeře: *Vy jste ti, kdo se mnou v mých zkouškách vytrvali* (Lk 22, 28). Oznamuje svým učedníkům, že budou

⁴⁶ BENEDIKT XVI., *Generální audience*, Vatikán, (30. 5. 2012).

⁴⁷ JAN PAVEL II. Ap. ex. *Vita consecrata*, (25. 3. 1996), 20.

muset čelit zkouškám, a zdá se, že je uznává za své podle jejich ochoty snášet zkoušky tak dlouho, jako On je snášel, až po oběť svého života za ně. (srov. Jan 13, 1). Před touto vytrvalostí *až do konce*, Ježíš vyzývá své učedníky, aby vytrvali v zachovávání Slova slyšeného *dobrým a upřímným srdcem* (Lk 8, 15) a v přinášení ovoce. Písmo je totiž také zdrojem vytrvalosti, útěchy a naděje a zároveň i důvodem pronásledování, kterému musíme čelit (srov. Řím 15, 4).

Už i evangelní texty obsahují některá charakteristická témata pozdějších novozákonních úvah o vytrvalosti, nezbytné a určující vlastnosti křesťanů. List Jakubův ukázkově začíná právě povzbuzením k vytrvalosti: *Mějte z toho jen radost, moji bratří, když na vás přicházejí rozličné zkoušky. Vždyť víte, že osvědčí-li se v nich vaše víra, povede to k vytrvalosti. A vytrvalost at' je dovršena skutkem, abyste byli dokonalí a neporušení, prosti všech nedostatků* (Jk 1, 2-4).

Vytrvalost je především chápána jako *trpělivost*, jako schopnost snášet zkoušky, které člověka připraví na to, aby byl *dokonalý a celistvý (neporušený)*.

Vytrvalost, kterou žil a o níž svědčil Pavel, je ctností těch, kdo bojují, aby vydali svědectví o své věrnosti Kristu (1 Tm 6, 11-12). Křesťan je povolán k vytrvalosti podle vzoru Krista, jak nás to on sám naučil (srov. Lk 22, 28).

28. List Židům nás vyzývá, abychom *vytrvale běželi o závod, který je nám určen, s pohledem upřeným na Ježíše: od něho naše víra pochází a on ji vede k dokonalosti* (Žid 12, 1-2). Ve vytrvalosti se projevuje autentická láska ke Kristu u těch, kdo na Něj upírají oči svého srdce i mysli, jako sportovec, který upírá zrak na cíl. Když život postrádá cíl, všechno se stává těžkým, beze smyslu, a láska ukazuje svou nestálost.

„Autor listu Židům říká: ‚Potřebujete jen vytrvalost‘. Je potřebná vytrvalost, aby se vám, až vykonáte Boží vůli, dostalo splnění slibu. Vytrvalost, abychom došli ke splnění slibu. A cesta ke splnění slibu má krásné chvíle, chvíle plné světla, ale i temné chvíle.“⁴⁸ Svatý Otec doporučuje vždy vytrvat a řídit se dvěma pokyny apoštola: pamětí a nadějí. Vzpomínka na šťastné dny setkání s Pánem: „například, když jsem udělal dobrý skutek a cítil, že Pán je blízko [...], když jsem se rozhodl vstoupit do semináře, do zasvěceného života.“⁴⁹ Autor listu nám radí vzpomínat na ty chvíle, na první dny, kdy bylo všechno plné světla. Druhým ukazatelem

48 PAPEŽ FRANTIŠEK, Ranní zamyšlení z kaple Domu sv. Marty, *Paměť a naděje*, (1. 2. 2019).

49 Tamtéž.

je naděje: „když na nás ďábel útočí s pokušeními, neřestmi, naší bídou, musíme vždy vzhlížet k Pánu, k vytrvalosti kříže a vzpomínat na první krásné chvíle lásky, setkání s Pánem a naději, která na nás čeká.“⁵⁰

Darem Boha smlouvy je i vytrvalost zasvěcených osob, „výřečné svědectví, i beze slov, o věrném Bohu, který nás miluje nekonečnou láskou.“⁵¹ Zasvěcený život se rodí z živé zkušenosti Lásky, která zachraňuje, ve světle věrnosti Boha Otce, Syna a Ducha Svatého a nachází svůj smysl v dynamice věrnosti.⁵²

Vytrvat ve věrnosti

29. Počínaje koncilními texty, dvojice „věrnost-vytrvalost“ charakterizovala nauku Učitelského úřadu církve o zasvěceném životě. Koncil i pozdější dokumenty nepovažují tato dvě slova za synonyma, ale za dva neoddělitelné aspekty jediného duchovního postoje: vytrvalost je nezbytnou vlastností věrnosti. Zejména v koncilních dokumentech a v dokumentech, které byly vydány bezprostředně po koncilu, je vytrvalost prezentována jako typický znak věrnosti, jako její základní vlastnost, která je spojena s pokorou.

Bod 46 dogmatické konstituce *Lumen gentium* výslovně vyjadřuje velikost života zvláštního zasvěcení, které skrze znamení a dílo zasvěcených osob prodlužuje Kristovu přítomnost v našich dějinách: „Proto posvátný sněm utvrzuje a chválí muže a ženy, bratry a sestry, kteří v klášterech, ve školách, nemocnicích a misiích ozdobují Kristovu snoubenku vytrvalou a pokornou věrností svému zasvěcení a prokazují všem lidem nejrůznější velkodušné služby.“⁵³ Samotný život zasvěcených mužů a žen je tedy definován jejich vytrvalou a pokornou věrností svému zasvěcení.

Úplná a výjimečná láska

30. Ve svém učení o kněžství a zasvěceném životě sv. Pavel VI. zdůraznil hodnotu vytrvalé věrnosti a úplného sebedarování zasvěcených osob. Svatý Otec, přestože to nezmiňuje přímo, popisuje vytrvalost jako

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ KONGREGACE PRO ŘEHOLNÍKY A SEKULÁRNÍ INSTITUTY, *Podstatné prvky učení Církve o institutech, které se věnují apoštolátu*, Řím, (31. 5. 1983), 37.

⁵² Srov. JAN PAVEL II., *Ap. ex. Vita consecrata*, (25. 3. 1996), 70.

⁵³ II. Vatikánský koncil, Dogmatická konstituce o Církvi *Lumen gentium*, 46.

znak toho, že zasvěcená osoba neodvolatelně nabídla svůj život a je zcela věrná svému rozhodnutí.

V encyklice *Sacerdotalis coelibatus* z roku 1967 o kněžském celibátu týž papež povzbuzoval k autentické lásce, která „je úplná, výlučná, stálá a trvalá a je nezastupitelným podnětem, který vede ke všem hrdinstvím.“⁵⁴ Téhož roku ve svém *Poselství k Světovému dni duchovních povolání* znovu zdůraznil úplnost povolání k životu ve zvláštním zasvěcení: „Slovo povolání získává plnost významu, který je jeho možná ne výhradním, ale určitě specifickým a dokonalým smyslem tam, kde je dvojnásobně zvláštním povoláním: protože pochází přímo od Boha jako paprsek světla, který osvítlí nejintimnější a nejhlubší zákoutí vědomí a protože se prakticky projevuje v úplném obětování života jediné nejvyšší lásce, lásce k Bohu a lásce, která z ní vychází a sjednotí se s ní, lásce k bratřím a sestrám.“⁵⁵

Obzvláště důrazná je apoštolská exhortace *Evangelica testificatio* z roku 1971, ve které papež Pavel VI. vyzval řeholníky a řeholnice, aby se pro muže a ženy své doby stali svědky sjednoceného a otevřeného života, což může být zaručeno pouze osobním spojením s živým Bohem.⁵⁶ Svatý Otec dává do souvislosti svědectví zasvěcených osob s vytrvalostí jejich života.

Učení sv. Pavla VI. klade zvláštní důraz na téma věrnosti sekulárním institutům, když je vyzývá k „povinnosti být věrnými“, věrnými „svému vlastnímu povolání“, což se má projevovat především věností modlitbě, která je „základem pevnosti a plodnosti“⁵⁷.

V následujících dokumentech je věnost popisována jako dynamika růstu, v níž vytrvalost vyžaduje nezbytné a společné nasazení zasvěcených osob a samotných institutů. Vytrvalost nabývá stále zřetelněji hodnotu svědectví o Boží věnosti smlouvě uzavřené se zasvěcenou osobou, a to ještě dřív než věnost samotné zasvěcené osoby.

Při příležitosti Synody o zasvěceném životě se vztah mezi věností a vytrvalostí stále více prohluboval. Věnost je považována za klíčový pojem pro shrnutí a popis různých podstatných hodnot zasvěceného života.

Maria jako vzor vytrvalosti

54 PAVEL VI., Enc. *Sacerdotalis coelibatus*, (24. 6. 1967), 24.

55 PAVEL VI. *Poselství ke IV. Světovému dni modliteb za duchovní povolání*, (5. 3. 1967).

56 Srov. PAVEL VI., Ap. ex. *Evangelica testificatio*, (29. 6. 1971), 34.

57 PAVEL VI. *Promluva k I. světovému kongresu sekulárních institutů*, Vatikán, (25. 8. 1976).

31. Vzorem a podporou „vytrvalosti ve věrnosti“ u zasvěcených osob je vždy Panna Maria. Sv. Jan Pavel II. ji vzýval v závěru exhortace *Redemptionis donum*: „Ona [Neposkvrněná Panna] je první mezi všemi lidmi, kteří se bezvýhradně zasvětili Bohu. Ona, Nazaretská Panna, je *Bohu zasvěcena nejúplněji* a nejdokonalejším způsobem. [...] Při svém zachovávání věrnosti Tomu, kdo je sám věrný, nacházejte mimořádně účinnou *podporu v Marii!* Ona byla Bohem povolána k nejdokonalejšímu společenství – s Jeho Synem. Kéž ona, Panna věrná, je i Matkou vaší cesty evangelia: kéž vám pomáhá zakoušet a také světu ukázat, *jak nekonečně věrný je sám Bůh!*“⁵⁸

Výraz „vytrvalost ve věrnosti“ je jedním z nejučinnějších interpretačních klíčů ke čtení apoštolské exhortace *Vita consecrata*. V ní je vytrvalost v přímém vztahu se samotnou věrností, bez ohledu na její různá vyjádření. Vytrvalost, a to i před věrností řeholi nebo charismatu, je spojována právě s věrností Bohu, v jakési syntéze celé cesty reflexe učení Církve.

Cesta k stále větší věrnosti

32. Boží věrnost ke každému muži a každé ženě se projevuje v tvořivosti během celých dějin spásy. Naše věrnost je proto také opakem neměnnosti, je povolána k dynamice, jak to jednoznačně zdůrazňuje dokument *Vita consecrata*:⁵⁹ to, co chceme zachovat, musíme stále aktualizovat. Věrnost se tedy pojí s tvořivostí: něco se musí měnit a něco se musí zachovat. Důležité je rozlišit, co musí zůstat ve vytrvalosti a co se může a musí změnit.

„V tom spočívá celý význam povolání k zasvěcenému životu: je iniciativou pouze Otce (srov. Jan 15, 16), který očekává od těch, které si vybral, odpověď v podobě úplného a výlučného odevzdání se. Tento zážitek nezasloužené Boží lásky je tak niterný a silný, že každá osoba cítí, že musí odpovědět absolutním darováním svého života, a tím, že svěří všechno přítomné i budoucí do jeho rukou.“⁶⁰

Pokud definitivní věrnost zvláštnímu společenství lásky s Otcem znamená věrnost povolání, zasvěcení a poslání, které jsme dostali od samotného Otce, pak věrnost Kristu se zakládá nejen na křtu, ale i na

58 JAN PAVEL II., Ap. ex. *Redemptionis donum*, (24. 3. 1984), 17.

59 Srov. JAN PAVEL II. Posynodální apoš. ex. *Vita consecrata*, (25. 3. 1996), 70.

60 Tamtéž, 17.

snubní smlouvě. „Můžeme říci – napsal ještě sv. Jan Pavel II. v dokumentu *Vita consecrata* – že duchovní život, jakožto život přijatý v Kristu a prožívaný podle Ducha Svatého, je jakousi cestou neustále rostoucí věrnosti, na níž je zasvěcená osoba vedena Duchem Svatým a připodobňována Kristu v plném spojení s láskou a službou v Církvi.“⁶¹ Toto připodobnění se Jemu předchází jakékoli službě, jakémukoli skutku. Proto věrnost zasvěcených mužů a žen Kristu jim umožňuje být prodloužením zvláštní přítomnosti Zmrtvýchvstalého v našich dějinách.⁶²

Právě ve věrnosti Duchu Svatému⁶³ může každá zasvěcená osoba být čím dál věrnější vlastní identitě⁶⁴, protože panenství pro Království „je odleskem *nekonečné lásky*, kterou se v hloubi trinitárního tajemství spojují tři božské osoby; tuto lásku dosvědčilo Vtělené Slovo až po obětování vlastního života; to je láska, která je nám vylita do srdcí skrze Ducha Svatého (Řím 5, 5) a vybízí k odpovědi v plnosti lásky vůči Bohu i bratřím.“⁶⁵

33. V tomto trojičním světle rozumíme čtyřem klasickým věnostem: „Bud'te vždy připraveni, věrni Kristu a Církvi, svému institutu i lidem naší doby.“⁶⁶ Věrnost institutu výslovně odkazuje na Nejsvětější Trojici v míře, v jaké je každé charisma darem od Boha, který v člověku nalézá spolupracovníka. V tomto smyslu osobní věrnost konkrétnímu institutu, připouštějící některé výjimky, není jen otázkou člověka, ale odkazuje na hlubší volbu věrnosti Bohu. Věrnost lidem dnešní doby znamená milovat je a sloužit jim podle Kristova srdce a po vzoru Trojice. Věrnost podle trojičního vzoru musí být taková, jako věrnost Boha vůči člověku, tedy úplná věrnost, která jde až do krajnosti, až na kříž.⁶⁷

Vytrvalost na cestě k svatosti

34. Zasvěcená osoba je proto povolána žít uřednictví a následovat Krista jako odpověď lásky, která vyžaduje úplné přilnutí ke Kristu darováním celého svého života, v případě potřeby až k mučednické oběti.

61 Tamtéž, 93.

62 Srov. tamtéž, 19.

63 Srov. tamtéž, 62.

64 Srov. tamtéž, 71.

65 Tamtéž, 21.

66 Tamtéž, 110.

67 Srov. tamtéž, 86.

Sv. Jan Pavel II. znovu potvrdil, že autentická vytrvalost v následování Krista, a to i ve všech svých mučednických podobách, je něco, co mají žít zasvěcené osoby v jednoduché a každodenní formě neustálého odkazu na základní charisma.⁶⁸

Vytrvalost zasvěcených osob spočívá v následování cesty stanovené pravidly a konstitucemi institutů, které inspirují cestu svatosti, na které musí zasvěcená osoba vytrvat, aby se připodobnila Kristu a mohla být svědkem a spoluúčastníkem Jeho vykupitelského díla.

Pro komunity i jednotlivé zasvěcené osoby se následování Krista naplňuje ve velikonočním tajemství, které mají žít v „pevné důvěře v Pána dějin“⁶⁹ a které právě ve vytrvalosti nachází své naplnění a nejjasnější svědectví.

Na druhé straně *Vita consecrata* připomíná, jak „v tomto století, stejně jako i v ostatních historických epochách, zasvěcení muži i ženy poskytují svědectví o Ježíši Kristu darem svého vlastního života. Je velké množství těch, kdo se skrývali v katakombách před pronásledováním totalitních režimů a před bezuzdným násilím, a povzbuzeni ve své misijní horlivosti, v práci pro chudé, nemocné a opovrhované, dovršili a dovršují plnost svého zasvěcení zcela se připodobňujícíce ukřižovanému Kristu hrdinským snášením bolesti a často i prolitím vlastní krve.“⁷⁰ Těmto ženám a mužům, kteří vytrvali v lásce až po obětování života, svěřuje apoštolská exhortace úlohu přímluvců za věrnost každé zasvěcené osoby.⁷¹

Bratrský život jako místo vytrvalosti

35. Po koncilu Magisterium vypracovalo a prohloubilo neustálou reflexi o roli bratrského života ve vytrvalosti zasvěcených osob. Bratrský život v komunitě a vztahy, které se v nich vytvářejí, jsou totiž čím dál víc chápány jako jeden z charakteristických rozměrů následování Krista u zasvěcených osob. Na druhou stranu, v koncilním Magisteriu je právě společný život prvním subjektem, který je povolán k vytrvalosti: „Podle příkladu prvotní církve, kdy množství věřících mělo jedno srdce a jednu duši (srov. Sk 4,32), má být společný život, posilovaný naukou evangelia, posvátnou liturgií a zejména eucharistií, trvale prožíván v modlitbě a

68 Srov. tamtéž, 37.

69 Tamtéž, 63.

70 Tamtéž, 86.

71 Tamtéž.

společenství téhož ducha (srov. Sk 2,42).⁷² Apoštolské společenství v Jeruzalémě je tedy doporučeno jako vzor řeholního života, aby mohl přijmout výzvy současné doby.

Magisterium uvádí nástroje, kterými se bratrský život oživuje a sytí: evangelium, liturgie Eucharistie a modlitba. Tyto nástroje jsou neustále předkládány v pokoncilních dokumentech, podrobně jsou rozpracovány v instrukci *Znovu začít od Krista*⁷³. Postupně vychází najevo, že pro skutečný život ve společenství je nezbytná nejen modlitba, ale i samotná vytrvalost jednotlivých členů společenství na jejich osobní cestě k přilnutí ke Kristu, která se uskutečňuje také prostřednictvím péče o vztahy ve společenství. Ukazuje se také, že vytrvalost každého člena je ve vzájemném vztahu s vytrvalostí celého společenství.

Spoluzodpovědnost za věrnost bratra a sestry

36. Důležitá souvislost mezi autentickým evangelijním bratrským životem a reálnou schopností komunity formovat mladé řeholníky byla dostatečně zdůrazněna a prohloubena ve směrnicích *Potissimum institutioni*⁷⁴. Ty znovu odkazují na „základní inspiraci“ Církve popsanou ve Skutcích apoštolů, „plod Pánových Velikonoc“ a připomínají podmínky a požadavky takového modelu:⁷⁵ pokorný realismus, postoj víry, sebezapření a přijetí Ducha – tedy všechny rysy vytrvalosti.

37. Instrukce *Bratrský život ve společenství – Congregavit nos in unum Christi amor*⁷⁶ označuje plné dozrání základní hodnoty společného života jako oporu a záruku vytrvalosti. „Kvalita bratrského života – čteme v Instrukci – má velký vliv také na vytrvalost jednotlivých řeholníků. Nízká kvalita bratrského života byla často vnímána jako důvod nemála odchodů z řeholního života. Naproti tomu žité bratrství představovalo a stále představuje platnou oporu, díky níž mnozí vytrvávají na nastoupené cestě. Ve skutečně bratrském společenství se každý cítí být spoluzodpovědný za věrnost toho druhého. Každý přispívá svým dílem k pokojné atmosféře sdílení života, porozumění a vzájemné pomoci. Každý

⁷² Srov. II. Vatikánský koncil, Dekret o obnově řeholního života *Perfectae caritatis*, 15.

⁷³ KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Instrukce *Znovu začít od Krista. Obnovené úsilí zasvěceného života v třetím tisíciletí*, (19. 5. 2002).

⁷⁴ KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, *Potissimum institutioni*. Směrnice pro formaci v řeholních institutech, (2. 2. 1990).

⁷⁵ Srov. tamtéž, 26.

⁷⁶ KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Instrukce *Bratrský život ve společenství. Congregavit nos in unum Christi amor*, (2. 2. 1994).

je pozorný vůči situacím únavy, utrpení, osamělosti nebo ztráty motivace, které prožívá spolubratr. Každý se snaží nabídnout pomoc tomu, kdo je sužován těžkostmi a zkouškami. Tímto způsobem řeholní společenství, které je oporou ve vytrvalosti svých členů, získává sílu znamení o trvalé Boží věrnosti a je oporou pro víru a věrnost křesťanů, kteří jsou ponořeni do dění tohoto světa, který jako by stále méně znal cesty věrnosti.“⁷⁷

38. Komunitní rozměr vytrvalosti se opět objevuje v novějších dokumentech s dalším významným důrazem. Instrukce *Znovu začít od Krista* označuje formaci za přímou sféru vytrvalého nasazení institutu i zasvěcené osoby.⁷⁸ Instrukce *Služba autority a poslušnost*⁷⁹ svěřuje představenému, jakožto garantovi a podněcovateli autentického bratrského života žitého podle evangelia, péči a přímluvu za vytrvalost každého z řeholníků, kteří jsou mu svěřeni.⁸⁰

Vytrvalí v modlitbě

39. V dokumentech Magisteria téma modlitby charakterizuje vztah mezi vytrvalostí a věrností. Zasvěcená osoba je v první řadě zvana být vytrvalá v prosbě o milost věrnosti: „musí si pokorně a vytrvale vyprošovat milost věrnosti, která není nikdy odepřena těm, kdo o ni prosí s upřímným srdcem.“⁸¹

Zvláště instrukce *Znovu začít od Krista* prohloubila a rozvinula reflexi o úloze Ducha Svatého v modlitbě a ve vytrvalosti zasvěcené osoby. Zve nás otevřít se oživujícímu vanutí Ducha Svatého, který se stává strůjcem nezbytné vytrvalosti zasvěcené osoby.⁸²

Působení Ducha v žádném případě nesnižuje zodpovědnost zasvěcené osoby. Naopak, právě vytrvalost zasvěcené osoby představuje oblast a samotný prostředek duchovního boje, který aktivuje všechny její lidské ctnosti. Zasvěcená osoba se stává svobodným strážcem všech darů, které z milosti přijala a umožňuje denně obnovovat jejich hodnotu v nepřetržité dynamice obrácení. Magisterium neopominulo tento základní aspekt vytrvalosti.

⁷⁷ Tamtéž, 57.

⁷⁸ Srov. KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Instrukce *Znovu začít od Krista. Obnovené úsilí zasvěceného života v třetím tisíciletí*, (19. 5. 2002), 18.

⁷⁹ KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Instrukce *Služba autority a poslušnost. Faciem tuam, Domine, requiram*, (11. 5. 2008).

⁸⁰ Srov. tamtéž, 30.

⁸¹ II. Vatikánský koncil, Dekret *Presbyterorum ordinis*, 16.

⁸² KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Instrukce *Znovu začít od Krista. Obnovené úsilí zasvěceného života v třetím tisíciletí*, (19. 5. 2002), 10.

Formace jako základ vytrvalosti

40. Rostoucí povědomí o důležitosti formace ve vytrvalosti zasvěcené osoby a v její schopnosti za ni bojovat nachází ve směrnici *Potissimum institutioni* svoje nejzralejší a nejdokonalejší vyjádření. Zdá se, že celý dokument je veden snahou posílit kvalitu zasvěceného života a vytrvalost jednotlivých zasvěcených osob prostřednictvím vhodných formačních postupů. Osoba je povolána otevřít se dvěma postojům, které jsou definovány jako základní, typické pro duchovní boj: „pokoře toho, kdo se svěruje do Boží moudrosti, a poznání a duchovnímu rozlišování, aby uměla rozpoznat přítomnost Ducha ve všech aspektech života a dějin“.⁸³ Dokument připomíná, že při rozlišování Boží vůle je nezbytné i lidské zprostředkování ze strany duchovního vůdce, díky kterému se zasvěcená osoba bude moci cvičit v otevřenosti srdce, která je dalším z nejběžnějších a nejdůležitějších prostředků duchovního boje. Toto nic neubírá na odpovědnosti každého řeholníka za vlastní formaci.⁸⁴

41. V této dynamice chápeme důležitost trvalé formace, která vyžaduje od zasvěcené osoby i od institutu „ustavičné ověřování věrnosti Pánu, poslušnost k jeho Duchu, [...] vytrvalost v darování se a pokorné snášení nepříjemností“.⁸⁵

Na komunitní rozměr duchovního boje na cestě ke svatosti opakovaně odkazuje i sv. Jan Pavel II. v apoštolské exhortaci *Vita consecrata*, kde vyzývá instituty k odvaze při řešení každodenních „hmotných i duchovních těžkostí“, „zcela v poslušnosti vůči Božímu vanutí a názoru církve.“⁸⁶

Radost vytrvalosti

42. Instrukce *Bratrský život ve společenství* nabízí další charakteristický prvek věrnosti a vytrvalosti: radost. Základním kritériem kvality bratrského života je „svědectví radosti“ celé komunity, což představuje další „oporu ve vytrvalosti“ zasvěcené osoby. „Nesmíme opomenout, že pokoj a chuť být spolu zůstávají jedním ze znamení Božího

83 KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, *Potissimum institutioni*. Směrnice pro formaci v řeholních institutech, (2. 2. 1990), 19.

84 Srov. tamtéž, 29.

85 Tamtéž, 67.

86 JAN PAVEL II., Ap. ex. *Vita consecrata*, (25. 3. 1996), 37.

království. Radost ze života navzdory obtížím duchovního i lidského putování i každodenním svízelem patří již k Božímu království. Tato radost je plodem Ducha Svatého a proniká prostotou existence i monotónní osnovou každodennosti. Bratrské společenství bez radosti je bratrským společenstvím, které vyhasíná. Velmi záhy budou členové hledat jinde to, co nemohou najít doma [...].“⁸⁷

Již konstituce *Lumen gentium* chápala řeholní rodiny jako prostředky, které pomáhají „s duchovní radostí pokračovat na cestě lásky“.⁸⁸ Následující Magisterium kladlo důraz na spojení mezi svědectvím života zvláštního zasvěcení a radostí, a to především prostřednictvím žitého bratrství. „Naši současníci – pokračuje *Bratrský život ve společenství* – chtějí na zasvěcených osobách vidět radost, která pochází ze setkání s Pánem“,⁸⁹ radost z věrnosti⁹⁰, ovoce „denního láskyplného kontaktu se Slovem“.⁹¹

Komunity, které jsou *naplněné radostí a Duchem Svatým* (Sk 13, 52), „v nichž vzájemná pozornost pomáhá překonávat samotu, sdílení podněcuje ve všech pocit spoluzodpovědnosti, odpuštění uzdravuje rány a v každém jednotlivci se posiluje touha po jednotě. V takových společenstvích podstata charismatu řídí využívání energie, podporuje věrnost a apoštolskou práci všech směřuje k jednomu úkolu“.⁹² Tyto komunity se stávají evangelizujícími komunitami, jsou to místa naděje, místa žitých Blahoslavenství, „místa, v nichž láska, která čerpá sílu z modlitby jako pramene společenství, se má stát způsobem života a zdrojem radosti.“⁹³

43. Apoštolská exhortace *Vita consecrata* zvláště vyzývá zasvěcené ženy, aby svoje povolání žily „v plnosti a s radostí“⁹⁴, aby se staly „*znaméním Boží něhy vůči lidem* a vydávaly zvláštní svědectví o tajemství Církve, která je pannou, nevěstou a matkou.“⁹⁵

Specifický úkol, i z hlediska vytrvalosti v radosti, je svěřen těm, kdo vykonávají službu autority. Jsou pozváni úpěnlivě se modlit, aby jim

87 KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Instrukce *Bratrský život ve společenství*. *Congregavit nos in unum Christi amor*, (2. 2. 1994), 28.

88 II. Vatikánský koncil, Dogmatická konstituce o Církvi *Lumen gentium*, 43.

89 KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Instrukce *Bratrský život ve společenství*. *Congregavit nos in unum Christi amor*, (2. 2. 1994), 28.

90 Srov. KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Instrukce *Služba autority a poslušnost*. *Faciem tuam, Domine, requiram*, (11. 5. 2008), 7.

91 Tamtéž.

92 JAN PAVEL II., *Ap. ex. Vita consecrata*, (25. 3. 1996), 45.

93 Tamtéž, 51.

94 Tamtéž, 57, 58.

95 Tamtéž.

svěřené osoby „mohly s radostí vytrvat ve svatém předsevzetí a svou vytrvalostí obdrželi život věčný“.⁹⁶

44. Magisterium papeže Františka klade mimořádný důraz na radost. *Evangelii gaudium, Amoris laetitia, Gaudete et exsultate*, úvodní slova ohlašují zásadní evangelijní požadavek v životě učedníků: naléhavost radosti, která je radostí z evangelia, radostí z lásky, radostnou zkušeností společenství s Pánem Ježíšem. Papež František se obrací na zasvěcené osoby a neustále je vyzývá, aby byli svědky radosti: „Toto je krásou zasvěcení: radost, radost...“.⁹⁷ Radost přinášet všem Boží útěchu.

Podle papeže Františka radost není jen zbytečnou ozdobou, ale je naléhavou potřebou a základem lidského života. V každodenní námaze každý muž a každá žena touží po dosažení radosti a setrvání v ní celou svou bytostí. Radost je hnacím motorem vytrvalosti. „Radost se rodí ze setkání, které je zdarma! [...] Radost ze setkání s Ním a z Jeho povolání vede nikoli k uzavřenosti, ale k otevření, vede ke službě v Církvi. Svatý Tomáš říkal „*bonum est diffusivum sui*“. Dobro se šíří. A také radost se šíří. Nemějte strach ukázat radost z odpovědi na Pánovo povolání, na Jeho volbu lásky a svědčit o Jeho evangeliu ve službě Církvi. A radost, ta pravá, je nakažlivá. Přenáší se. Žene vpřed.“⁹⁸

96 KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Instrukce *Služba autority a poslušnost. Faciem tuam, Domine, requiram*, (11. 5. 2008), 30.

97 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Setkání se seminaristy, novici a novickami*, Vatikán, (6. 7. 2013).

98 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Autentičtí a koherentní*, papež František mluví o kráse zasvěcení, [*Setkání se seminaristy, novici a novickami*, Řím, 6. 7. 2013], In: *L'Osservatore Romano*, ročník CLIII, č. 155 (8. -9. 7. 2013), 6.

II.

PROCESY SDÍLENÉHO ROZLIŠOVÁNÍ

Laboratoř života

45. Věrnost ve vytrvalosti v povolání je vzácným darem, který se nachází v hliněných nádobách (srov. 2 Kor 4, 7n). V tomto napětí mezi darovaným pokladem a křehkostí, se kterou se dnes setkáváme v zasvěceném životě, je velmi důležité udržet rovnováhu, která dává procesu růstu každého jednotlivce správnou perspektivu. Právě ze zkušenosti mohou vyplynout životní příležitosti, které pomáhají přetvářet staré vzorce, zvláště pokud se lidé naučí přehodnocovat ukončení cesty povolání konstruktivně, z motivačního i citového hlediska, které je schopno dát každodennímu chování nový význam. To vše je možné, pokud se vrátíme k pohledu na zasvěcený život jako na *laboratoř života*, kde se ve vztahu k bližním „člověk učí milovat Boha, bratry a sestry, s nimiž žije, milovat lidstvo, jež tolik potřebuje Boží milosrdenství a bratrskou solidaritu.“⁹⁹

Považovat případy opuštění zasvěceného života za součást *procesu rozlišování-doprovázení* by se zdálo jako protiřečení, zvláště pokud se jedná o osoby, které prožily a způsobily těžké a napjaté chvíle ve vlastních komunitách a institutech. Když je totiž odchod bratra nebo sestry vnímán jako „osvobození“, něco na cestě rozlišování nefungovalo. K závěrečnému rozlišování by člověk neměl dospět skrze situace, kdy je vyloučen nebo přímo ostrakizován ze strany komunity nebo institutu. To podporuje pocit neúspěchu u těch, kteří odcházejí, a vyvolává nové znepokojení u těch, kteří zůstávají.

46. V dnešní době by mělo dozrávat vědomí *výchovné perspektivy Církve*, která se stará o bratra nebo sestru v těžkostech a – pokud jde o těžká a bolestná rozhodnutí – doprovází je při hledání jiné cesty a nového významu, které by daly smysl životní volbě. Máme k dispozici možnosti a zdroje, které byly ještě donedávna skryté, musíme je znovu objevit a obrátit se k existenčním periferiím, nejen směrem ven v rámci evangelizace, ale také dovnitř do našeho vlastního prostředí. Když se tváří v tvář fenoménu odchodů poddáme pesimismu, nakonec zaujmeme postoj

99 KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Instrukce *Bratrský život ve společenství. Congregavit nos in unum Christi amor*, (2. 2. 1994), 25.

rezignované pasivity, nebo v horším případě reagujeme nezodpovědně v přesvědčení, že se už nic nedá dělat.

Avšak právě v těchto chvílích bolestné dezorientace je zapotřebí doprovázení, které by pomohlo přijmout rozhodnutí o životě a nabídnout „pomoc poukazem na silnější důvěru a hlubší lásku“.¹⁰⁰ Právě ve chvílích křehkosti totiž člověk pocítuje větší potřebu znovu objevit smysl smlouvy, kterou Bůh věrně zachovává a nemíní ji odvolat, zvláště u toho, kdo je slabý a dezorientovaný. Potřebná je výchovná blízkost, která člověku pomůže na cestě životem, dokud nedospějeme k rozhodnutí, které někdy může být i bolestným „ne“. Naznačit čas odchodu jako cestu doprovázení v povolání znamená spolupracovat na rozlišování, které má nadále smysl, a to také a především v nejcitlivějších a nejdůležitějších chvílích života, v perspektivě začlenění bratra nebo sestry do života a na základě respektu k rozmanitosti jeho nebo jejího rozhodování. Okamžik „krize“ se může stát příležitostí, časem *kairòs* pro celou komunitu.

Pracovat společně na sdíleném rozlišování

47. Stejně jako v době počátečního rozlišování, když se objevily znaky, které bylo třeba rozpoznat společně, také v době rozhodování o odchodu ze zasvěceného života, je potřeba objevit hluboký smysl Božího volání, který je skrytý v záhybech událostí, a odpovědi člověka. Bůh se stále projevuje jako Ten, kdo dává smysl každé události lidské existence. Je důležité, abychom i tuto dobu prožívali z hlediska jasného vedení a citové opory. Za tímto účelem se musíme vybavit vhodnými nástroji, a to nejen na profesionální úrovni, abychom dokázali pojmenovat problémy, ale i přijmout společný závazek je náležitě řešit. V tomto směru má *sdílené rozlišování* klíčovou úlohu pro věrohodnost a spolehlivost života a poslání zasvěcených mužů a žen ve společenství s Církví, zvláště v současné době. V závěru úvah o rozlišování, v obzvláště důležitém odstavci apoštolské exhortace *Gaudete et exultate* papež František shrnuje význam celé cesty: „Když před Bohem zkoumáme životní cesty, není žádný prostor, který by z toho byl vyloučen. Ve všech oblastech života můžeme stále růst a nabízet Bohu něco víc, a to i tam, kde shledáváme značné překážky. Ale je třeba prosit Ducha Svatého, aby nás osvobodil a vyhnal strach, který nám brání otevřít mu přístup do některých oblastí našeho života. Ten, kdo žádá všechno, také všechno dá. On k nám nechce vejít, aby nás zmrzačil nebo

100 JAN PAVEL II., *Ap. ex. Vita consecrata*, (25. 3. 1996), 70.

oslabil, ale aby nám dal plnost. Z toho je zřejmé, že rozlišování není nějaká domyšlivá sebeanalýza, sobecká introspekce, ale pravé vyjití ze sebe k tajemství Boha, který nám pomáhá žít poslání, ke kterému nás povolal pro dobro našich bratří a sester.“¹⁰¹

Rozlišování a doprovázení

48. Skutečné vyjití ze sebe směrem k Božímu tajemství není záležitostí samotářů, ale cestou ve společenství s mladými, dospělými, starými bratry a sestrami, kteří se společně vydali prožít dobrodružství proměňujícího setkání s Pánem. Je to cesta zaměřená na dozrávání víry, ke stavu dospělosti (srov. 1 Kor 13, 11-12) věřícího člověka. Jsme povoláni činit rozhodnutí, která zavazují naše svědomí jako věřících, rozhodovat o sobě a svém životě ve svobodě a zodpovědnosti podle pravdy tajemného Božího plánu, nehledíce na možná rizika a případné nejistoty. Tato cesta se vyvíjí postupně v rámci formování osobní identity v neustálém vědomí své obnovené řeholní nebo kněžské identity.

Přesvědčivější uskutečňování *procesu rozlišování* v každé fázi zasvěceného života – při přehodnocení jeho významu, cílů a způsobů – zahrnuje *doprovázení* cesty vytrvalosti zasvěcených mužů a žen ve věrnosti daru povolání k následování Krista. Tradice moudře pěstovala tuto cestu, která by mohla umožnit prozíravou a účinnou prevenci před nepokojem a riziky. Z tohoto pohledu je *proces rozlišování-doprovázení* pro zasvěcené osoby rozhodně náročnější než v minulosti, ale představuje potenciál, který je možné vyjádřit novým způsobem. Je naléhavě nutné rozpoznat a pochopit otázky, které mohou být znepokojivé, ale jsou také znamením naděje. Doprovázení a rozlišování jsou neoddělitelně spjaty: to první se uskutečňuje v ctnostném procesu rozlišování a to druhé se živí a nabývá podobu v doprovázení.

49. Mezi znamením naděje patří zejména postupné překonávání mentality, která měla tendenci vidět vinu v těch, kdo opouštěli zasvěcený život, a snižovat případnou zodpovědnost institutu. Více než padesát let po Druhém vatikánském koncilu se upevnila zkušenost společenství v rozlišování-doprovázení na pomoc těm, kdo ve svém zasvěceném životě procházejí těžkými situacemi. Kromě toho se zvýšilo povědomí o skutečné *službě rozlišování-doprovázení* nejen pro ty, kdo prožívají období krize, ale i pro ty, kdo touží po posílení své vytrvalosti a obnově smyslu své

101 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Ap. ex. Gaudete et exsultate* (19. 3. 2018), 175.

věrnosti. Cílem této služby je čelit obtížným otázkám zasvěcených mužů a žen, aniž by se jim vyhýbala, musí spojovat zkušenosti s odborností a vzývat dar *sapientia cordis*, uskutečňuje bdělou prevenci, aby bylo možné čelit i dramatickým situacím, s hlubokým smyslem pro lásku k Církvi.

Formovat svědomí

50. Základem každé úvahy o rozlišování a doprovázení je morální a věřící svědomí. V pozadí této cesty se skrývá velké téma svědomí a jeho formování. Schopnost rozlišovat se nedá oddělit od formování svědomí: „jsme povoláni svědomí vychovávat a ne je nahrazovat.“¹⁰²

Když se v dnešní kultuře odvoláváme na svědomí, často jsme pokoušeni prosazovat individualistickou a intimistickou představu o sobě. Avšak ústřední význam svědomí „neznamená sledovat vlastní já, dělat, co mne zajímá, co se mi hodí, co se mi líbí“.¹⁰³ Svědomí je „nejtajnější střed“ a „svatyně člověka“.¹⁰⁴ Shoduje se s osobní identitou každého člověka, s jeho více či méně pohnutou historií: vztahy, náklonnosti i kulturní kontext. Svědomí se utváří také prostřednictvím dobrých vztahů, kde člověk zažívá to dobro, kterému stojí za to zasvětit svůj život. Pro formování svědomí jsou rozhodující zejména prvotní zkušenosti, které jsou spjaté s rodinnými vztahy, ty jsou skutečnou školou lidskosti. Právě ve zkušenosti syna a dcery každý muž a každá žena pozorně naslouchá pravdě, dobru a Bohu. V těchto zkušenostech dobra morální svědomí rozpoznává svůj hluboký vztah s Tím, kdo mluví do našich srdcí a pomáhá rozlišovat, porozumět cestě, po které máme jít, a zůstat věrnými.¹⁰⁵ Především musíme být poslušní Božímu Slovu připravení na překvapení od Pána, který k nám promlouvá.

Boží volání, které zaznívá v dobrotě, vyžaduje závaznou odpověď: podobně jako Izraelité na poušti (srov. Dt 8, 2) musí i křesťanské svědomí projít zkouškou, náročným a těžkým obdobím. Tehdy vyjde na světlo to, co je skutečně v srdci. Osobní dějiny jsou tedy plné zkoušek a někdy i neúspěchů a zklamání, které nás naléhavě vyzývají k přesvědčivějšímu utváření svědomí do rozměru, který je jasně vepsaný do praxe rozlišování. Jde o důležitou schopnost porozumět lidské duši a ještě více způsobu, který nás vychovává k „Boží trpělivosti a jeho časovému rozvrhu, který

102 PAPEŽ FRANTIŠEK, Ap. ex. *Amoris laetitia*, (19. 3. 2016), 37.

103 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Angelus*, Vatikán, (30. 6. 2013).

104 II. Vatikánský ekumenický koncil, Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, 16.

105 Srov. PAPEŽ FRANTIŠEK, *Angelus*, Vatikán, (30. 6. 2013).

neodpovídá tomu našemu.“¹⁰⁶ Věrnost *memoria Jesu*, žitá ve vlastním způsobu života, vyžaduje neporušitelné přijetí odpovědnosti, které není možné ponechat na improvizaci jednotlivce ani přesunout na někoho jiného, natož na doprovázení zbavující odpovědnosti.

V souvislosti s velkým tématem svědomí a jeho vztahů bychom nyní rádi poukázali na některé základní formy rozlišování a doprovázení.

Pochopení sebe samého

51. Zasvěcené osoby vnímají své povolání jako dar prožívaný s hlubokou vděčností Pánu: „život, který nám Ježíš dává – opakuje papež František mladým – je příběhem lásky, příběhem života, který se chce spojit s naším a zakořenit v půdě každého z nás. [...] Spása, kterou nám Bůh dává, je pozváním k účasti na příběhu lásky, spřádaného s našimi příběhy. Tato spása žije a chce se zrodit mezi námi, abychom mohli přinášet plody tam, kde jsme, jací jsme, a s kýmkoli jsme. Tam přichází Pán sít a zasít sebe.“¹⁰⁷ Život je zde chápán jako dar, který se stává touhou po obnově s ohledem na dobro bližního. Je to proces obrácení, který nelze oddělit od hlubokého porozumění sobě samému. Toto porozumění se stává interpretačním kritériem každého rozlišování a každé volby.

Počátečním momentem tohoto sebepochopení je pravdivé rozlišování citů. Ještě před intelektuálním sebepochopením anebo snahou o poznání jde o naslouchání vlastním citům a pocitům. Aniž bychom si jakkoli libovali v narcistickém sebepochopení, jde spíše o to, abychom před sebou neskrývali žádné pocity, žádné náklonnosti, třeba pod záminkou, že jsou špatné. Vše, co je takto potlačeno, se ve skutečnosti vrací v jiných podobách a stává se jedem, který zamořuje osobní i komunitní život.

Rozlišováním citů nasloucháme Božímu volání, které prochází našimi osobními, komunitními, sociálními a církevními dějinami se všemi pocity a touhami, které v nás vzbuzuje. Proto ve chvíli, kdy je toto sebepochopení uznáno a přijato jako povolání, nabývá velké důstojnosti té pravdy o sobě samém, které člověk nemůže nebýt věrný. Zvláště důležité se jeví, že vytrvalost je součástí procesu naplňování vlastního životního rozhodnutí a projevuje se ve věrném zachovávání pravdy o sobě tak, jak se vynořovala v osobních dějinách skrze prožité zkušenosti. Pouze takové sebepochopení je totiž schopno přivést člověka k definitivnímu kroku

106 PAPEŽ FRANTIŠEK, Ap. ex. *Gaudete et exultate* (19. 3. 2018), 174.

107 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Promluva na vigílii při příležitosti 34. Světového dne mládeže, Panama* (26. 1. 2019).

směrem k budoucnosti, jejíž obrysy nemůže znát, a k vytrvalosti v životním stavu, který i v těžkostech zůstává jeho životní volbou.

Dar a úloha

52. Sebepochopení se při rozlišování citů projevuje v existenci pojaté a žité jako odpověď na Boží milost, která předchází a povolává k bezpodmínečnému darování sebe sama Jemu a bližním. Pouze v dynamice nezištného darování je totiž možná skutečná seberealizace v souladu s evangeliem Pána Ježíše. Hledání vlastní seberealizace je rozměr, který je v naší kultuře velmi výrazný. V křesťanském učednictví po ní však nelze tajně toužit nebo ji prosazovat jako požadavek, jinak hrozí vyprázdnění nejhlubšího smyslu darování se v Kristu, pro Krista a s Kristem. V křesťanském paradoxu, v jeho hluboce lidských kořenech, se seberealizace nabízí tomu, kdo ví, že se musí darovat bezvýhradně, až k smrti, „protože náš život na zemi dospívá k plnosti, když se proměňuje v dar.“¹⁰⁸ Pokud si chceme život zachovat, ztratíme ho. Pokud ho naopak znovu darujeme, znovu ho nalezneme v překvapující plnosti. Slova evangelia říkají hlubokou pravdu o lidském životě: *kdo by chtěl svůj život zachránit, ztratí ho, kdo však svůj život pro mě a pro evangelium ztratí, zachrání si ho (Mk 8, 35)*. Přijatý dar nás vyzývá, abychom vraceli to, co nám bylo svěřeno, v souladu s autentickou tvůrčí dynamikou. Velikonoční rozměr dává křesťanům, zasvěceným mužům a ženám, smysl naplnění, který jim umožňuje žít svůj život, aniž by byl podmíněn potřebou neustálého potvrzování přijaté volby a aniž by podléhali nevyhnutelným obavám, které život přináší. Zasvěcená osoba si je vědoma toho, že navzdory omezením, křehkosti a bídě, nosí v sobě intenzivnější a autentičtější naplnění vlastní existence. Jistota o zjevení Boha v dějinách, o Jeho přiblížení se k lidské křehkosti, živí naši naději, že budeme schopni překonat svoje limity ve vytrvalém sebedarování, aniž bychom podceňovali krize a rizika.

Odpovědná svoboda

53. Život má být neustále žitý jako povolání, protože Bůh neúnavně rozhojňuje svůj Dar. Z toho tedy vyplývá, že itinerář formace k věrné vytrvalosti by měl vytvářet podmínky pro odpovědnou svobodu a pro její

108 PAPEŽ FRANTIŠEK, Posynodní ap. ex. *Christus vivit*, (25. 3. 2019), 254.

neustálé *ověřování* v pravdivém a skutečném učení se rozlišování. „Aby člověk naplnil své povolání, musí všechno, co je, rozvíjet, nechat růst a podporovat. Nejde o to, aby vynalézal sebe sama nebo se vytvářel z ničeho, ale aby se v Božím světle poznával a přiváděl své bytí k rozkvětu.“¹⁰⁹ Nejde jen o vnitřní citlivost, která ladí s melodií Ducha, ale i o neustálé tříbení duchovních smyslů, které ze svobodné volby zasvěcené osoby činí *povolání lidstva* - tak sv. Pavel VI. ve slavné promluvě na půdě Organizace spojených národů definoval Církev jako odborníci na lidskost¹¹⁰ - stále více schopné vnímat událost spásy, která se skrývá v její vlastní lidskosti a v její každodenní historii.

Formaci k vytrvalosti nelze chápat jako dobrovolné a sebestředné úsilí. Jejím cílem je znovu probudit a oživit (srov. 2 Tim 1, 5) schopnost odpovídat na přijatý dar rozvíjením jemné vnitřní citlivosti, kterou si člověk ne vždy uvědomuje. V tom spočívá první krok rozlišování, daru, který si Bůh vroucně přeje probudit ve všech věřících, aby byli „sladění“ s darem Ducha ve svých srdcích.

To vše by mělo být vyjádřeno v životní volbě, která zdůrazňuje lidskou schopnost plánovat v čase a přijímat pevné závazky jako konstitutivní rozměr osobní a vztahové identity, morální koherence svého zasvěceného života. I když se životní rozhodnutí uskutečňuje v daném čase lidské existence, má tu vlastnost, že je odpovědí na dřívější milost, která ukazuje cíl, který orientuje celý život (*projekt*) a stává se *tradio*, odevzdáváním sebe sama skrze dny a díla našeho života. Zasvěcená osoba svým rozhodnutím plně *souhlasí* s tím, co z Boží vůle zakouší: je to *souhlas* s tím, kým je, i s tím, co pro ni Bůh chce. Toto zpečetuje svým svobodným souhlasem, naplněným a uskutečněným prostřednictvím obřadu profese nebo konsekrace. Dnes přijaté rozhodnutí se opírá o dar, s nímž máme zkušenost, a předjímá zítřek, který ještě neexistuje, a teprve v tomto horizontu se zřetelně objeví příslib Boží věrnosti a hodnota našeho rozhodnutí, to znamená jeho koherence.

Dialog se svědomím: slovo a dobro

54. V této perspektivě bude mít rozlišování své specifické místo v dialogu se svědomím, zvláště v nepřekonané tradici duchovního doprovázení, které se zakládá na hluboce lidské moudrosti. City se totiž

109 Tamtéž, 257.

110 Srov. PAVEL VI., *Promluva* na půdě OSN, (4. 10. 1965).

chtějí stát slovy. Pokud člověk zůstává uzavřený sám do sebe, zůstane věznem svých pocitů. Naopak skrze slova dialogu je schopen porozumět dobru, o které v jeho osobním životě jde, a otevře se vztahu s druhými lidmi. V dialogu s bližním se učíme chápat dobro obsažené v základních životních zkušenostech, které je rozhodujícím aspektem mravního svědomí každého věřícího člověka, a zvláště zasvěcených osob.

Specifičnost stavu zasvěceného života vyžaduje stálou a trvalou morální formaci. Jde o výchovu k osobní svobodě zapojit se do plodné výměny s druhými lidmi a do ochoty objevovat dobro, ve kterém nás sám Bůh volá k plnosti života. Nemůžeme se omezit jen na poznávání doktríny a norem, nezřídka povrchně nebo nepřiměřeně. Je zapotřebí připomenout si interpretaci vlastních zkušeností, ve kterých je možné nalézt sebe sama a přisvojit si svou osobní morální motivaci. Tento proces nesmí být výlučně individuální, ale aktivuje se dobrými mezilidskými vztahy. Ocenění dobra se odehrává v konkrétní situaci, kde se předkládá k naší *vlastní* osobní volbě. Konkrétně jde o převzetí odpovědnosti za formaci vlastního svědomí. Rozhovor při duchovním doprovázení je privilegovaným místem a časem při tomto osvojování.

Duchovní doprovázení je ve skutečnosti dialogem vedeným v ochotě spolupracovat v rámci vztahovosti, ve vzájemném respektu, který umožňuje naslouchat a navrhopvat – nebo znovu navrhopvat – hodnoty, které mají být rozpoznány, vybrány a osvojeny. V apoštolské exhortaci *Christus vivit* nás papež František důrazně vyzývá, abychom uskutečňovali charisma naslouchání¹¹¹ a vyzývá především k pozornosti vůči člověku: „znamením tohoto naslouchání je čas, který druhému věnuji. To není otázka délky, ale aby druhý cítil, že můj čas patří jemu: čas, který potřebuje k tomu, aby mi mohl sdělit, co chce. Musí cítit, že mu naslouchám bezpodmínečně, aniž se budu urážet, pohoršovat, aniž budu podrážděný nebo se budu nudit.“¹¹²

Dialog se svědomím je vzácným nástrojem sebepochopení, je příležitostí ke konfrontaci a objektivizaci, rozlišování nejen toho, co se má udělat, ale i toho, co už je uděláno, aby bylo možné získat ovoce ze zkušenosti a z rozhodnutí, která orientovala a nadále orientují bytí, myšlení a jednání zasvěcených osob. Cesta počáteční a trvalé formace nabízí konkrétní možnosti, jak stimulovat a chránit potenciál každého člověka.

111 Srov. PAPEŽ FRANTIŠEK, Posynodní ap. ex. *Christus vivit*, (25. 3. 2019), 244.

112 Tamtéž, 292.

55. V procesu rozlišování je celé bytí zapojeno do odpovědi na výzvy, které Pán předkládá v dějinách jednotlivců i společenství. Duchovní rozlišování, které by nevnímalo svou úlohu v morální oblasti, by se omezilo na spiritualistický přístup odtržený od závazků v komunitě a ve světě. Takováto spiritualita by mohla snadno padnout do legitimizace sebereference, intimismu nebo do samolibosti z příslušnosti k elitě, která se považuje za nadřazenou vůči zbytku Božího lidu. Papež František opakovaně připomněl toto pokušení, které se nazývá gnosticismus¹¹³ a působí jako bezduchá spiritualita.¹¹⁴ Na druhou stranu morální rozlišování, které by nemělo kořeny v duchovní zkušenosti, by se redukovalo na etické rozhodování nebo pouhé vnější dodržování bez duše a smyslu. Proto je rozlišování morální i duchovní záležitostí, bod setkání mezi morálkou a spiritualitou, kde rozmanitost přístupů k téže skutečnosti umožňuje vidět antropologické a teologické bohatství člověka, který je v Kristu povolán, aby přinášel plody pro život světa.¹¹⁵

Neodvolatelná rozhodnutí

56. Nezbytnost rozlišování a stálého formování svědomí jako cesty odpovědné věrnosti požadavkům stavu zasvěceného života má odjakživa zvláštní význam. „Dnes vládne kultura provizoria. To je podvod. Myslet si, že nic nemůže být definitivní, je klam a lež.“¹¹⁶ Zasvěcené osoby se ocitají v kontextu „tekuté společnosti“, která v kultuře a v jazyce téměř zrušila smysl pro *neodvolatelná rozhodnutí*. Je obtížné předkládat mužům a ženám naší doby závazek na celý život. Dnešní sociokulturní kontext se vyznačuje otevíráním stále nových příležitostí. V důsledku toho lidé často odkládají *životní rozhodnutí* anebo je úplně vytlačují v iluzi, že osobního naplnění mohou dojít i bez celoživotních závazků. A když už dospějí ke konečnému rozhodnutí, často se ukazuje, že je znepokojivě křehké. Když se podíváme zejména na zasvěcený život, je pozoruhodné, jak rychle a jakým způsobem se zasvěcené osoby rozhodují opustit povolání, které si zvolily jako definitivní, a to i po dlouhé a náročné cestě formace, a dokonce i po důležitých etapách vlastní zkušenosti zasvěceného nebo

113 Srov. PAPEŽ FRANTIŠEK, Ap. ex. *Evangelii gaudium*, (24. 11. 2013), 94.

114 Srov. Tamtéž, 78, 82, 88, 89, 90, 91, 94, 180, 183, 207, 262.

115 Srov. II. Vatikánský koncil, Dekret o kněžské formaci *Optatam totius*, 16.

116 PAPEŽ FRANTIŠEK, Posynodní ap. ex. *Christus vivit*, (25. 3. 2019), 264.

kněžského života. *Běžně* uplatňovaná doba devíti let od časných slibů by neměla být podceňována.¹¹⁷

57. Zdá se, že život v neustálém experimentování se stal pevným bodem současné kultury a mentality, zejména na západě: osud člověka má vždy a v každém případě zůstat otevřený, zcela ve vlastních rukou, k dispozici. Proto nepřekvapuje, že o definitivní životní rozhodnutí není velký zájem. Kultura a mentalita jdou nevyhnutelně opačným směrem než ti, kteří si chtějí zvolit nebo si zvolili definitivní životní stav, zvláště když k této perspektivě přidáme rozšířené nepochopení hodnoty nezištného darování sebe sama druhým. A nejen to, i náš sociální kontext prokazuje naprostou empatii a pochopení vůči osobám, které rozbíjejí neodvolatelné životní závazky. Nelze zastírat, že taková kultura a mentalita pronikají také do zasvěceného života a podkopávají samotné chápání povolání, tradičně vnímaného jako závazek na celý život, který má být naplňovaný během celé vlastní existence. I v křesťanském společenství se, ve srovnání s nedávnou minulostí, oslabila očekávání ohledně neodvolatelnosti povolání a *stability* životního stavu.

Objevení nových důkazů

58. Někteří lidé si mohou myslet, že je *normální* zpochybňovat neodvolatelnost životního rozhodnutí, dokonce celého života. Pro nikoho to nemá být snadné nebo povrchní rozhodnutí. Při rozhodování směřujícím k pravdě o sobě samém nesmíme bránit možnosti doprovázení. Postavit druhé před hotovou věc jim nepomůže pochopit vlastní těžkosti. Na jedné straně je to otázka konfrontace s těmi, kteří jsou nám blízcí nebo nám chtějí být blízcí, abychom nezůstali vězni samoty, která poškozují svobodu a odpovědnost: ve hře je smysl životního rozhodnutí a vyhlídky na smysluplnou budoucnost. Na druhou stranu bychom v doprovázení ve chvílích krize neměli klást příliš mnoho záruk na rozhodnutích, která mají být přijata, naopak, doprovázené osobě je třeba pomoci tak, aby objevila *nové důkazy*, které povedou k uskutečnění darování sebe sama Bohu a bližním. Důležité je umět odhadnout své síly a poznat hranice svých možností, ale stejně tak je důležité mít na paměti, že se někdy můžeme odvážit překročit jistou hranici, doprovázení bratrskou,

117 Srov. SVATÁ KONGREGACE PRO ŘEHOLNÍKY A SEKULÁRNÍ INSTITUTY, *Renovationis causam* o obnově formace k řeholnímu životu, (6. 1. 1969), 6.

přátelskou a zároveň bystrou blízkostí, která osvětlí, usměrní a podepře při rozlišování ve zkouškách.

Nastoupení na cestu, na které by se člověk cítil vystaven tlaku stínů, může uhasit touhu po návratu ke světlu. Měli bychom se vyvarovat toho, abychom se při řešení vlastní krize vydali cestou sebereferece s rizikem upadnutí do rezigované pasivity nebo přizpůsobení se vlastní nedůslednosti nebo nevěrnosti. Kromě toho by bylo nepřesvědčivé skončit ve stavu jakéhosi duchovního tuláctví při hledání někoho, kdo by našel řešení na moji nerozhodnost. Pokud se vyskytne rozhodnutí, které se liší od již učiněné volby a které je rovněž podloženo opodstatněnými důvody, takové rozhodnutí musí být vhodně ověřeno osobami, časem a přiměřeným způsobem. „Je třeba se chránit soudů, které by nebraly v úvahu složitost různých situací, a je nutné věnovat pozornost způsobu, jakým lidé zakoušejí a snášejí bolest spojenou se stavem, v němž žijí.“¹¹⁸ Krizové situace a období, která jsou pro člověka už tak dost složitá, nemohou být zatíženy úzkostí najít co nejdříve řešení a riskovat, že se nebudou řešit skutečné osobní problémy, které krize odhalila. Pozornost by se tak přesunula na jistou opatrnou kritiku vlastního životního prostředí, která maskuje a zakrývá skutečná trápení člověka. Těžkosti, se kterými se člověk může setkat nebo jimi i trpět, nevyklučují, ba v některých případech dokonce zdůrazňují, životní styl postupného a rostoucího zbavování se odpovědnosti až po úplnou nechut' anebo odcizení se vlastní komunitě.

118 XIV ŘÁDNÉ SHROMÁŽDĚNÍ BISKUPSKÉ SYNODY, *Relatio finalis*, (24. 10. 2015), 51; cit. In: PAPEŽ FRANTIŠEK, Ap. ex. *Amoris laetitia*, (19. 3. 2016), 79.

III.

NECHAT SE DOPROVÁZET

V ČASE ZKOUŠKY.

KOMUNITNÍ ROZMĚR

Bratrství: podpora ve vytrvalosti

59. Bez dobrého bratrského života je osobní doprovázení vystaveno mnoha rizikům. Neustále hrozí pád do intimistického vztahu bez skutečného komunitního rozměru, ve kterém druhému vyprávíme, kým bychom chtěli být, ale ne to, kým jsme. Perspektiva společného života chápaného jako *schola amoris*, nás vede k tomu, abychom se zaměřili na to, co se může reálně stát příležitostí k růstu a změně. Papež František nás vyzývá, abychom vytvářeli domov, umožnili, „aby se proroctví vtělilo a učinilo naše hodiny a dny méně nehostinné, méně lhostejné a méně anonymní.“¹¹⁹ Vytvářet domov „znamená budovat vztahy prostými, každodenními gesty, která může konat každý z nás. My všichni přece dobře víme, že domov vyžaduje spolupráci všech. Nikdo nemůže být lhostejný nebo stát stranou, protože každý je kamenem nezbytným pro jeho budování.“¹²⁰ Komunity zasvěcených osob mají stále více multikulturní charakter a jsou úžasnou laboratoří tohoto bratrství v rozmanitosti. Jsme povoláni vytvářet lidské komunity, místa přijetí a zpracování limitů, tímto způsobem bratrství „představuje platnou oporu, díky níž mnozí vytrvávají na nastoupené cestě.“¹²¹ Taková vytrvalost je možná do té míry, do jaké jsou splněny určité podmínky, které jsou základem procesu mezilidského dozrávání: aby si lidé byli vědomi vlastního způsobu vytváření vztahů a aby byli spoluzodpovědní za potenciál, který ze vzájemného vztahu vyplývá. Tyto dvě podmínky mají značné praktické důsledky na transformační vývoj skupiny, protože

119 PAPEŽ FRANTIŠEK, Posynodní ap. ex. *Christus vivit*, (25. 3. 2019), 217.

120 Tamtéž.

121 KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Instrukce *Bratrský život ve společenství. Congregavit nos in unum Christi amor*, (2. 2. 1994), 57.

pomáhají znovu objevit teologický význam společného života a jsou úzce spjaty se samotným smyslem našeho povolání.

Styl přijetí

60. První důsledek se týká schopnosti sebetranscendence, protože vědomí vlastní hranice je výzvou dívat se i za bolestivá fakta. Zkušenost odchodů ze zasvěceného života vyvolává v lidech otázky po vlastním stylu vztahů, protože vědí, že „jednota, která se v nich konstruuje, je vždy jednotou za cenu smíření.“¹²² To je možné na základě společné vize života chápaného jako vzácná příležitost znovuobjevení kontinuity Božího plánu navzdory proměnlivým situacím, které prožíváme.

Druhý důsledek se týká péče, kterou si lidé navzájem poskytují. „Ve skutečně bratrské komunitě platí, že se každý cítí být spoluzodpovědný za věrnost toho druhého, každý přispívá svým dílem ke klidné atmosféře sdílení života, porozumění, vzájemné pomoci. Každý je pozorný vůči situacím únavy, utrpení, osamělosti, ztráty motivace, které prožívá spolubratr. Každý se snaží poskytovat pomoc tomu, kdo je zarmoucen kvůli obtížím a zkouškám.“¹²³

Třetí důsledek má spíše citovou povahu a týká se emocionálního prožívání skupiny. Lidé totiž mohou zažívat přechod od nejistoty ke stylu láskyplného vzájemného uznání, pokud znovu objeví výchovnou hodnotu bratrské lásky. Jen tak mohou budovat vztahy, ve kterých se každý cítí povolán, aby byl „odpovědný za růst toho druhého, aby byl otevřený a ochotný přijímat od druhého obdarování, aby byl schopen pomáhat a zároveň ochoten nechat si pomoci, aby byl schopen zastupovat druhé a nechat se druhými zastupovat.“¹²⁴ Tato autentická vzájemnost založená na Ježíšově příkladu pomůže členům každé řeholní komunity a každé reality zasvěceného života znovu nalézt atmosféru důvěry, která je povzbuzuje k riskování v jejich vlastním způsobu lásky a v bratrském životě znovu objevuje smysl pro společenství, které posiluje srdce a překonává strach z nejistoty. Máme jistotu, že i v těchto těžkých časech nás „Kristova láska vylitá do našich srdcí motivuje k lásce vůči bratrům a sestrám natolik, že snášíme jejich slabosti, problémy a obtíže, zkrátka a dobře až k plnému sebedarování.“¹²⁵

122 Tamtéž, 26.

123 Tamtéž, 57.

124 Tamtéž, 24.

125 Tamtéž, 21.

Zůstat zaměřeni na Boha, pevní v Bohu

61. Příběh každého z nás se prolíná v příbězích života bratrů a sester, s nimiž sdílíme povolání, které nikdy není náhodné, ale je ponecháno prozřetelnému Božímu plánu, který proměňuje příběhy každého jednotlivce ve společnou cestu hledání jeho tváře. V každodenním životě zasvěcených mužů a žen *nést břemena jeden druhého (Gal 6, 2)* znamená přijmout utrpení, nepříjemné pocity, tíseň. Jde konkrétně o to, abychom přijali výzvu papeže Františka: „abychom zůstali zaměřeni na Boha, který nás miluje a poskytuje nám podporu, a v něm byli pevní. Díky této vnitřní pevnosti můžeme snášet nepříjemnosti, proměny života, ale také agresi druhých, jejich nevěrnosti a chyby: *Je-li Bůh s námi, kdo proti nám? (Řím 8, 31)*. To je pramenem pokoje, který se projevuje v chování světce. Díky této vnitřní pevnosti můžeme v našem zrychleném, nestálém a agresivním světě vydávat svědectví o svatosti svou trpělivostí a stálostí v dobru. To je věrnost lásky, protože ten, kdo se opírá o Boha (řec. *pistis*), může být také věrným vůči bratrům a sestrám (řec. *pistós*), v nesnadných chvílích je neopouští, nenechá se nakazit strachem a zůstává s druhými i tehdy, když mu to nepřináší okamžité uspokojení.“¹²⁶

126 PAPEŽ FRANTIŠEK, Ap. ex. *Gaudete et exultate* (19. 3. 2018), 112.

Část třetí

ODLOUČENÍ OD INSTITUTU

Kanonické normy a praxe dikasteria

Věrnost a vytrvalost: znovuobjevit smysl pro disciplínu

62. Věrnost ve vytrvalosti je někdy ohrožena obtížnými nebo problematickými situacemi, které byly popsány v první části. Výsledky, které nejsou vždy předvídatelné, podkopávají věrohodnost svědectví nebo ukazují na vážnou nekoherentnost s požadavky povolání k zasvěcenému životu. Koherentnost je odpovědí svobody motivované Láskou k Tomu, který do nás vložil svou důvěru (srov. 1 Sol 5, 2). Nevhodné postoje, vztahy, způsoby života, situace nebo rozpor s řeholní disciplínou zatemňují autenticitu odpovědi. Nikdy nemůžeme říci, že jsme dosáhli ctnosti koherentnosti: je podporována milostí a je podřízena neustálé a trpělivé práci na sobě samém. Být a cítit se učedníky znamená přijmout *úsilí lásky* (1 Sol 1, 2) i její selhání. Když nekoherentnost ukazuje na slabou stránku zasvěceného života, morálně nepřijatelné situace ještě o mnoho více. Věrnost prochází zkouškou, je podrobena zkoušce. A zkoušky mohou vést ke sporným výsledkům a k závažnému zanedbání závazků stavu zasvěceného života.

Nekoherentnost a antisvědectví nejsou výlučně osobními nebo soukromými záležitostmi. Negativní odchylky podkopávají důvěryhodnost svědectví Církve o zasvěceném životě a institut nemůže a nesmí zůstat pouhým divákem tváří v tvář situacím, které otevřeně porušují základní normy *stavu* zasvěcených osob. Tradice, univerzální a vlastní právo, praxe Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života časem vypracovaly směrnice, ustanovení a normy, které dbají na ochranu věrnosti a koherentnost vůči závazkům vyplývajícím ze stavu zasvěcené osoby. Pokud jsou tyto závazky chápány a žity pouze jako povinnosti, vyprazdňuje se smysl samotného povolání k následování Krista.

63. Zejména na úrovni počáteční formace je naléhavě nutné znovuobjevit význam a důsledky jedné řeholní tradice: disciplíny. Tento pojem předpokládá postoj člověka, který neustále vstupuje do školy evangelia, které je nejvyšším pravidlem zasvěcených osob (srov. kán. 662 CIC). Vyžaduje bdělost nad skutečnou koherentností učedníka ve věrnosti závazkům (slibům či jiným posvátným závazkům), které přijal v den profese nebo zasvěcení. Dalo by se říct, že dodržovat disciplínu, a to i v tradičním smyslu, znamená formovat ke koherentnosti a neustupovat umrtvujícímu konformismu. Jsme učedníky povolání ke svobodě (srov. Gal 5, 13), k tomu, abychom svobodu naší životní volby činili

věřohodnou. V zasvěceném životě je závazek koherentnosti nepochybně formován také vědomím vlastních povinností, vědomím, které je zakořeněno v motivacích, jež vedou a provázejí naši věrnost ve vytrvalosti. Plnění povinností, které není ožívováno evangelijní motivací, uzavírá zasvěcený život do soukromého horizontu. Zbavený otevřenosti a konfrontace s každodenním úsilím a těžkostmi ve vztazích s bratřími a sestrami vede k sebereferečnosti při řešení vlastních krizí až po legitimizaci vlastních rozhodnutí bez loajálního a klidného dialogu s představenými a někdy až k okázalé marginalizaci nebo irelevantnosti pravidel. Služba autority není povolána pouze k prosazování pravidel, ale je jejich garantem před institutem a Církví, a především podporuje jejich koherentnost, aby chránila věrné svědectví všech. Toho všeho se dosahuje také správným uplatňováním postupů: procesy, které máme dodržovat ne jako úředníci, ale s vědomím, že jde o nástroje na ochranu povinností a práv všech, bratří a sester, nadřízených a formátorů.

64. Pravidla jsou vzácnými zdroji formace k věrnosti, kterou posiluje naše společné bytí před Pánem. Znovu tak objevujeme věrnost ve vytrvalosti jako výraz bdělé solidarity, která si vzájemně nese břemena (srov. Gal 6, 2), projevuje péči vůči bratru a sestře jako vzájemné očekávání při budování společenství v Pánu. V této perspektivě uvádíme třetí část tohoto dokumentu, který systematizuje kodexová normativní usměrnění a praxi dikasteria ve věcech nepřítomnosti v řeholním domě, exklaustrace, opuštění a propuštění z institutu, a nabízí příspěvek ke správnému rozlišení těžkých a problémových situací v procesu doprovázení bratří a sester, kteří se nachází ve fázi rozhodování o své budoucnosti, a představeným, kteří o nich musí rozhodovat v souladu s univerzálním a vlastním právem.

Při delikátních rozhodnutích o odloučení od institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života Církve, instituty a společnosti, jednotlivé zasvěcené osoby a komunity nepřestávají doprovázet a osvětovat učedníky, kteří na cestě rozlišování zvažují následovat Mistra jinými způsoby a po jiných cestách, než si původně zvolili.

65. Způsoby odloučení od institutu se dělí na dvě skupiny: *na základě souhlasu (pro gratia)*: nepřítomnost (kán. 665 § 1 CIC), přestoupení do jiného institutu (kán. 684 CIC), exklaustrace (kán. 686 § 1 CIC), dovolení k vystoupení z institutu (kán. 691 a 693 CIC); a *na disciplinární*: tři formy propuštění (kán. 700 CIC) ve smyslu kán. 694, 695 a 696 CIC. Pokud jde o čas, odloučení může být definitivní nebo dočasné.

Dočasný charakter má nepřítomnost dle kán. 665 § 1 CIC a dvě formy exklaustrace dle kán. 686 CIC. Definitivní charakter má dovolení k vystoupení pro laické členy (kán. 691 CIC) a odloučení propuštěním (kán. 700 CIC). Přestoupení do jiného institutu (kán. 684 CIC) a dovolení k vystoupení pro kleriky (kán. 691 a 693 CIC) se stanou definitivními v okamžiku splnění požadovaných podmínek.

NEPŘÍTOMNOST V ŘEHOLNÍM DOMĚ

66. Řeholník je povinen bydlet v domě, do kterého byl právoplatně přidělen (srov. kán. 608 CIC), k nepřítomnosti je třeba souhlas příslušného představeného.

Legitimní nepřítomnost v řeholním domě (kán. 665 § 1 CIC)

67. Souhlas s nepřítomností v řeholním domě (*extra domum*) zahrnuje dočasné pozastavení povinnosti *bydlet ve vlastním řeholním domě a zachovávat společný život*. Je na dotyčném řeholníkovi, aby požádal o dovolení k nepřítomnosti s uvedením dostatečných důvodů.

Kánon rozlišuje dva případy:

- nepřítomnost, která nepřesáhne období jednoho roku;
- nepřítomnost, která může být dlouhodobější a vyžaduje souhlas vyššího představeného a jeho rady na základě opodstatněného důvodu.

Vyšší představený může se souhlasem své rady udělit souhlas s nepřítomností v řeholním domě na dobu delší než jeden rok z důvodů zdravotních, studijních nebo za účelem vykonávání apoštolátu jménem institutu. V takových případech má postupovat se zvláštní bdělostí a péčí.

Nepřítomný řeholník zůstává nadále členem komunity, je vázán sliby a všemi z nich vyplývajícími povinnostmi. Zachovává si právo volit a být zvolen, pokud není v povolení stanoveno jinak, zůstává nadále plně podřízen svým legitimním představeným a je povinen vrátit se do řeholního domu, pokud mu to představení přikáže; je povinen předkládat představenému vyúčtování příjmů a výdajů.

Je vhodné, aby v dokumentu, který uděluje souhlas s nepřítomností, bylo výslovně uvedeno:

- kontakty, které je řeholník povinen udržovat s institutem;
- vykonávání práv (volit a být zvolen atd.);
- finanční pomoc, kterou mu případně představení poskytnou.

V případě neplnění povinností, které jsou vlastní stavu zasvěceného života, nebo nevhodného chování (lze-li takové za daných okolností zjistit), nebo v situacích porušení rozsahu uděleného souhlasu, je příslušný představený oprávněn přijmout nápravná opatření vůči řeholníkovi.

Legitimní nepřítomnost v řeholním domě je povolena ze zvláštních důvodů a na předem určený čas. V okamžiku zániku důvodů nebo po uplynutí povolené doby musí být řeholník znovu začleněn do komunity. Před uplynutím doby dovolení může být řeholník, který o to žádá, znovu začleněn svým představeným; po uplynutí doby se však musí neprodleně vrátit do komunity.

Je vhodné, aby vyšší představený informoval biskupa o místě, kde bude řeholník pobývat během nepřítomnosti v institutu, například zasláním kopie dovolení včetně všech doložek. Biskup musí být informován v případě, pokud o souhlas s nepřítomností žádá řeholník-kněž.

Nezákonná nepřítomnost v řeholním domě (kán. 665 § 2 CIC)

68. Řeholníka, který je nezákonně nepřítomný v řeholním domě s úmyslem vymanit se z moci představených, představení starostlivě vyhledají a pomohou mu, aby se vrátil a vytrval ve svém povolání.

Pokud je toto úsilí představených neúčinné, je možné přijmout disciplinární opatření, nevyjímaje případné propuštění. Nezákonná nepřítomnost delší než půlrok totiž může být důvodem propuštění (kán. 696 § 1 CIC), pokud by se protáhla na dvanáct po sobě jdoucích měsíců, řeholník je pokládán za nezastižitelného a je propuštěn *ipso facto* (kán. 694 § 1, 3 CIC).¹²⁷

Přestoupení do jiného institutu

69. K přestoupení do jiného institutu dochází tehdy, když řeholník s věčnými sliby opustí vlastní institut a začlení se do jiného bez přerušení řeholních slibů.

¹²⁷ Srov. PAPEŽ FRANTIŠEK, *Communis vita*, kterým byly pozměněny některé normy Kodexu kanonického práva, (19. 3. 2019); KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Okružní list k motu proprio papeže Františka *Communis vita*, (8. 9. 2019).

Kán. 684 CIC upravuje různé skutkové podstaty při přestoupení do jiného institutu u členů, kteří již byli definitivně začleněni:

- přestoupení člena s věčnými sliby (§ 1);
- přestoupení z kláštera *sui iuris* do jiného kláštera téhož institutu nebo téže federace, respektive konfederace (§ 3);
- přestoupení z řeholního institutu do sekulárního institutu nebo do společnosti apoštolského života, anebo z těchto do řeholního institutu (§ 5).

Přestoupení z jednoho řeholního institutu do druhého je vždy možné bez ohledu na to, zda jde o institut papežského práva nebo diecézního práva. V případě přestoupení z řeholního institutu do společnosti apoštolského života nebo do sekulárního institutu a naopak je vyžadováno dovolení od Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života (kán. 684 § 5 CIC), jejichž ustanovení musí být dodržena.

Přestoupení je udělované *na základě souhlasu (pro gratia)*: musí o něj být požádáno řeholníkem a nesmí být vynucený. Žádost musí být náležitě odůvodněna. O udělení souhlasu rozhodují podle vlastního uvážení nejvyšší představení jak institutu, do kterého žadatel patří, tak institutu, do kterého chce přestoupit, se souhlasem příslušných rad.

Po obdržení souhlasu k přestoupení je řeholník přijat do nového institutu na zkušební dobu, která nesmí být kratší než tři roky. Začátek a doba trvání zkušební doby musí být určeny nejvyšším představeným nového institutu. Tomu nebo vlastnímu právu náleží stanovit místo určení a náplň práce. Během zkušební doby řeholník zůstává začleněn v původním institutu, jeho stav je podobný stavu řeholníka s dočasnými sliby, a je povinen dodržovat předpisy nového institutu. Zkušební doba nesmí mít podobu nového noviciátu.

Jestliže však řeholník nemá v úmyslu složit věčné sliby v novém institutu nebo ho k jejich složení představení nepřipustí, musí se vrátit do původního institutu. Na konci zkušební doby po složení věčných slibů je řeholník *ipso iure* včleněn do nového institutu. O definitivním přestoupení a začlenění člena do nového institutu je vhodné informovat původní institut.

Pokud o přestoupení žádá řeholník-kněz včleněný do původního institutu nebo společnosti, na konci zkušební doby dojde k včlenění *ipso*

iure do nového institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života, pokud k tomu má daná společnost pravomoc.

Exklaustrace

70. Exklaustrace znamená, že řeholník s věčnými sliby není přítomen na společném životě a ačkoli zůstává členem institutu, s dovolením příslušného představeného žije mimo komunitu.

Exklaustrace může být povolena pouze ze závažných příčin:

- pro období kratší tří let (nemusí být souvislé) spadá do kompetence nejvyššího představeného se souhlasem jeho rady (kán. 686 § 1 CIC);

- pro období delší než tři roky, pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života papežského práva spadá do kompetence Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života (kán. 686 § 1 CIC), pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života diecézního práva přísluší biskupovi místa, kde se nachází dům, do kterého je řeholník začleněn;

- může být na žádost nejvyššího představeného a se souhlasem jeho rady nařízena Kongregací pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života členovi institutu papežského práva, nebo biskupem v případě řeholníků institutů diecézního práva (kán. 686 § 3 CIC).

Pokud jde o mnišky, dovolení k exklaustraci může být udělen dle postupu ustanoveném v instrukci *Cor Orans* bez ohledu na kán. 686 § 2 CIC:

- nejvyšší představenou se souhlasem její rady pro období kratší jednoho roku (*Cor Orans*, 177);

- předsedkyní federace se souhlasem její rady, pro mnišky s věčnými sliby z kláštera federace pro období ne delší dvou let (*Cor Orans*, 130-131; 178-179).

O jakémkoli prodloužení dovolení k exklaustraci rozhoduje výlučně Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života (*Cor Orans*, 180).

Exklaustrace na žádost člena (kán. 686 § 1 CIC)

71. O exklausuraci může z vlastní iniciativy požádat definitivně začleněný řeholník, a to z vážného důvodu, prostřednictvím písemné žádosti a může mu být udělena na období ne delší tří let.

Prodloužení dovolení k exklausuraci na období delší tří let náleží Kongregaci pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života pro členy institutů zasvěceného života a společnosti apoštolského života papežského práva, nebo místně příslušnému diecéznímu biskupovi v případě členů institutů a společností diecézního práva.

Vlastnímu právu nebo praxi institutu náleží stanovit, zda tříleté období má být chápáno jako nepřetržité období či nikoliv. Dikasterium opravňuje nejvyššího představeného udělit dovolení na další tříleté období, a to po uplynutí alespoň tří let od ukončení předchozí exklausurace.

Pokud o exklausuraci žádá řeholník-kněz, je nutný předchozí souhlas ordináře místa, na němž má pobývat.

Povinnosti a práva vyplývající z exklausurace

72. Svolením s exklausurací řeholník neztrácí všechny své povinnosti a práva vyplývající z členství v řeholním institutu nebo společnosti apoštolského života.

Právní stav exklausurovaného řeholníka upravuje kán. 687 CIC:

- zůstává členem institutu nebo společnosti podřízeným zákonným představeným a – pokud jde o kněze – také místnímu ordináři;
- nemá právo volit ani být zvolen;
- je povinen dodržovat vlastní právo institutu ve všem, co není neslučitelné s jeho novou situací.

Představení mají exklausurovanému členu zajistit vhodné doprovázení, a je-li to nutné, též přiměřenou finanční podporu. V rámci možností se však má exklausurovaný snažit zabezpečit si své živobytí. Pokud vlastní právo nestanovuje jinak, představený písemně definuje pokyny pro daný případ.

Příslušný představený má informovat biskupa, že v jeho diecézi pobývá exklausurovaný laický řeholník.

Vyšší představený je nadále zodpovědný za exklausurovaného členu a může mu dávat pokyny, které však mají být slučitelné s jeho životními podmínkami. Vyšší představený a diecézní biskup vůči němu mohou přijmout disciplinární a trestní opatření, každý dle vlastních kompetencí, a

případně ho mohou propustit z institutu ve smyslu kán. 700 CIC. Je vhodné, aby se vyšší představený a diecézní biskup starali o exklaustrovaného člena a byli spolu v pravidelném vzájemném kontaktu.

Uložená exklaustrace (kán. 686 § 3 CIC)

73. Na žádost nejvyššího představeného s předchozím souhlasem jeho rady může být exklaustrace uložena Svatým stolcem v případě členů institutů zasvěceného života nebo společností apoštolského života, anebo diecézním biskupem v případě členů institutů a společností diecézního práva. V případě takové žádosti musí představený i jeho rada zvážit, zda k ní jsou závažné důvody a vždy dodržovat požadavky nestrannosti a lásky.

Jde o disciplinární opatření přijímané ve výjimečných případech na ochranu dobra komunity nebo samotného člena, pokud zvláštní obtíže brání bratrskému životu, zabraňují výkonu společné služby institutu a vytváří neustálé potíže v apoštolské činnosti.

Exklaustrace je uložena na dobu určitou – 3 nebo 5 let – s možností prodloužení po uplynutí doby. V nejzávažnějších případech je uložena *ad nutum Sanctae Sedis* (z rozhodnutí Svatého stolce) v případě členů institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života papežského práva, *ad nutum Episcopi* (z rozhodnutí biskupa) v případě členů institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života diecézního práva. Podmínky a případné klauzule a doba trvání jsou stanoveny dekretem, kterým je exklaustrace uložena Kongregací pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života v případě členů institutů a společností papežského práva, nebo diecézním biskupem v případě členů podléhajícím diecéznímu právu.

Řeholník musí být informován o úmyslu nejvyššího představeného požádat o uložení exklaustrace, o důvodech a důkazech proti němu, a to v souladu s právem na obhajobu (kán. 50 CIC).

Právní účinky uložené exklaustrace jsou stejné jako u prosté exklaustrace (viz č. 72 výše).

Pokud jde o kněze, tam kde to případ umožňuje, se v praxi požaduje písemné prohlášení o přijetí do diecéze ze strany biskupa. V každém případě je vhodné, aby příslušný vyšší představený písemně informoval biskupa diecéze, ve které bude mít exklaustrovaná osoba své bydliště. Vyššímu představenému a diecéznímu biskupovi přísluší povinnost bdít nad osobní a pastorační situací exklaustrované osoby.

DOVOLENÍ K VYSTOUPENÍ

74. Kán. 688 – 693 CIC vyjmenovávají skutkové podstaty, které umožňují trvale opustit institut:

- opuštění institutu členem s dočasnými sliby z jeho vlastní vůle po uplynutí platnosti slibů (kán. 688 § 1 CIC) nebo za trvání dočasných slibů (kán. 688 § 2 CIC);

- opuštění institutu členem s dočasnými sliby z vůle institutu (kán. 689 CIC);

- opuštění institutu členem s věčnými sliby (kán. 691 CIC);

- opuštění institutu členem-knězem (kán. 693 CIC).

Opuštění institutu je vždy spjato se ztrátou statusu člena a tudíž i příslušných práv a povinností.

Dovolení k vystoupení pro členy s dočasnými sliby (kán. 688 § 1-2 CIC)

75. Člen s dočasnými sliby může po uplynutí platnosti slibů opustit institut zasvěceného života nebo společnost apoštolského života (kán. 688 § 1 CIC).

Ze závažných důvodů může člen s dočasnými sliby opustit institut nebo společnost i za trvání slibů. V takovém případě musí podat žádost u nejvyššího představeného, který s předchozím souhlasem své rady uděluje dovolení. V případě člena s dočasnými sliby v institutu diecézního práva nebo právně samostatném klášteře (podle kán. 615 CIC) uděluje dovolení k vystoupení biskup domu, do něhož člen patří.

Dovolení k vystoupení z institutu pro členy s dočasnými sliby z vůle institutu (kán. 689 CIC)

76. Řeholník dočasně začleněný do institutu nebo společnosti může být, jsou-li k tomu spravedlivé důvody, svým vyšším představeným po projednání s radou nepřipuštěn k obnovení slibů nebo ke složení věčných slibů (kán. 689 § 1 CIC).

Kodex uvádí jako důvod nepřipuštění k obnovení slibů také tělesnou nebo duševní nemoc, i získanou po slibech, která činí člena neschopným pro život v institutu (kán. 689 § 2 CIC). Aby byla zaručena práva člena, posouzení neschopnosti člena z důvodu nemoci náleží znalcům. Posouzení schopnosti vést život v institutu náleží představeným.

V případě, že nemoc vznikla následkem nedbalosti představených, protože nezajistili nezbytnou pomoc a péči, nebo pokud vznikla následkem práce vykonávané členem v institutu nebo společnosti, pak musí být tento člen připuštěn k obnovení dočasných slibů nebo ke skládání věčných slibů.

Podle § 3 kán. 689 CIC řeholník, který po složení dočasných slibů onemocněl těžkou duševní chorobou, má právo zůstat v institutu, ačkoliv není schopen složit další sliby. Institut na sebe musí vzít odpovědnost za tohoto člena.

Znovupřijetí člena, který zákonně opustil institut (kán. 690 CIC)

77. Kán. 690 CIC opravňuje nejvyššího představeného, aby se souhlasem své rady znovu přijal do téhož institutu toho, kdo po složení dočasných nebo věčných slibů zákonně opustil institut, bez povinnosti opakovat noviciát. Tato norma se neuplatňuje na propuštěné členy, protože propuštění je odlišná forma odloučení nežli opuštění institutu.

Znovupřijetí bez opakování noviciátu předpokládá, že po složení dočasných slibů následuje přiměřená zkušební doba, o jejíž délce a způsobu rozhoduje nejvyšší představený.

Dovolení k vystoupení z institutu pro členy s věčnými sliby (kán. 691 – 692 CIC)

78. Člen definitivně začleněný do institutu nebo do společnosti může požádat o dovolení k vystoupení z institutu. Tato žádost musí být odůvodněna *velmi vážnými důvody (causas gravissimas) zváženy před Bohem*. Takto radikální rozhodnutí vyžaduje pečlivé uvážení:

- ze strany člena, který se zavázal žít věrně a vytrvale své povolání, – s pomocí a radou rozvážných a odborných osob;
- ze strany vyšších představených, kteří musí zahájit řízení o udělení dovolení k vystoupení;
- ze strany příslušné autority, která dovolení uděluje.

Příslušnou autoritou na udělení dovolení k vystoupení je: Svatý stolec v případě institutů zasvěceného života a společností apoštolského života papežského práva a v případě právně samostatných klášterů; diecézní biskup domu, do něhož člen patří, v případě institutů zasvěceného života a společností apoštolského života diecézního práva (kán. 691 § 2 CIC).

Řeholník předkládá žádost o dovolení k vystoupení nejvyššímu představenému, který ji spolu s vyjádřením svým a své rady postoupí příslušné autoritě (kán. 691 CIC). Vyšší představení jedné provincie nebo jedné části institutu jí naroveň postavené (srov. kán. 620 CIC), zvláště v institutech s mezinárodním uspořádáním, předkládá nejvyššímu představenému vlastní odůvodněné vyjádření týkající se udělení dovolení k vystoupení. Bližší znalost lidí může totiž účinně přispět k tomu, aby se objasnily reálné okolnosti a těžkosti, které vedly člena k žádosti o dovolení.

Příslušný představený hodnotí především opodstatněnost a závažnost důvodů, které žadatel uvedl, a to pro dobro žadatele, institutu i Církve. Nejvyšší představený spolu se svou radou vydá ohledně žádosti stanovisko, které musí být předáno příslušné autoritě, i kdyby toto stanovisko bylo vůči udělení dovolení zamítavé.

Představení nebo přímo dikasterium musí žadateli udělení dovolení k vystoupení oznámit. To spočívá v informování žadatele o udělení dovolení, a to písemnou formou nebo ústní formou před svědky, aby oznámení bylo dokazatelné. Při oznámení má žadatel právo dovolení odmítnout (kán. 692 CIC), v tom případě nemá dovolení žádný účinek.

Zákonným oznámením dovolení k vystoupení z institutu právoplatně zanikají všechny účinky profese: sliby, povinnosti a práva v institutu.

Dovolení k vystoupení pro člena-kněze (kán. 693 CIC)

79. Kán. 693 CIC stanovuje, že dovolení k vystoupení člena-kněze *se neudělí dříve, než nalezne biskupa, který ho včlení do diecéze nebo alespoň přijme na zkoušku.*

S cílem vyhnout se tomu, aby existovali potulní nebo nevčlenění kněží, musí si člen-kněz najít biskupa, který by ho včlenil prostě a jednoduše (*pure et simpliciter*) nebo ho přijal na zkoušku (*ad experimentum*).

O *včlenění pure et simpliciter* se jedná tehdy, když je biskup ochoten včlenit kněze do své diecéze. V takovém případě člen-kněz, který chce opustit institut, předloží žádost nejvyššímu představenému. Ten ji předá příslušné autoritě, přičemž k ní přiloží stanovisko své a svojí rady a písemné prohlášení diecézního biskupa, který je ochoten včlenit daného kněze. Pokud příslušná autorita v souladu s kán. 691 CIC udělí dovolení, kněz je *ipso iure* včleněn v dané diecézi. Včlenění je dokonáno v okamžiku, kdy je biskupovi doručena alespoň kopie dovolení k vystoupení a on vystaví příslušný dekret.

O *včlenění ad experimentum* se jedná tehdy, když je biskup ochoten přijmout kněze do své diecéze na zkušební dobu. V takovém případě příslušná autorita v souladu s kán. 691 CIC po obdržení nezbytné dokumentace udělí knězi dovolení k exklaustraci a ponechává ho tím pod pravomocí biskupa po zkušební dobu. Zkušební doba může trvat nejvýše 5 let. Po jejím uplynutí může být kněz biskupem poslán zpět do původního institutu nebo zůstane včleněn *ipso iure* v diecézi. Účelem dovolení k exklaustraci je posouzení vhodnosti případného včlenění. Zkušební doba může být kdykoli přerušena, a to i jednostranně, biskupem nebo knězem. V takovém případě se kněz vrací do původního institutu.

Přijetí do diecéze včleněním nebo na zkušební dobu je stanoveno dekretem, který biskup vydá poté, co obdrží kopii dovolení, které bylo doručeno danému členu. Pokud biskup vydá dekret o včlenění dříve než obdrží dovolení k vystoupení, dekret je neplatný. V takovém případě je nutné, aby biskup vydal nový dekret po udělení dovolení ze strany příslušné autority. Nedávno byla zavedena nová praxe: do textu dovolení se zapracuje doložka, která žádá biskupa, aby zaslal dikasteriu kopii dekretu o včlenění nebo o přijetí na zkušební dobu. Dokud není vydán dekret o včlenění, člen-kněz je nadále právoplatným členem institutu, pokud není stanoveno jinak vlastním právem týkajícím se povinností a práv, které toto členství obnáší.

Pokud by biskup po obdržení dovolení k vystoupení z institutu nevydal dekret o včlenění, dovolení k vystoupení by nenabýlo právní účinnosti a kněz zůstane členem institutu.

Dikasterium také zavedlo praxi stanovit v textu uděleného dovolení k vystoupení pro členy-kněze přesnou lhůtu, dokdy má biskup vydat dekret o včlenění.

Pokud biskup odvolá své prohlášení o záměru včlenit nebo přijmout kněze a tento kněz trvá na svém rozhodnutí opustit institut, je nutné znovu

zahájit řízení za účelem obdržení nového dovolení. Dovolení je totiž uděleno s cílem včlenění nebo přijetí *ad experimentum* v konkrétní diecézi.

Zvláštní pozornost musí být věnována udělení dovolení k vystoupení během disciplinárního řízení a nebo probíhajícího řízení o propuštění nebo odvolání.

PROPUŠTĚNÍ Z INSTITUTU

80. Propuštění spočívá v definitivním odloučení člena od institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života. Nařizuje ho institut nebo společnost proti vůli člena, a to v případě závažného porušení povinností stavu zasvěceného života; a vyžaduje velmi přísný postup.

Kodex uvádí čtyři různé skutkové podstaty:

- propuštění *ipso facto*, které nastává samým činem – deliktem (kán. 694 CIC);

- *povinné propuštění* na základě dekretu (kán. 695 CIC);

- propuštění z jiných důvodů, *ponechané na uvážení* institutu (kán. 696 CIC);

- propuštění po *okamžitém* vyloučení ve zvláště naléhavém případě (kán. 703 CIC).

Propuštění *ipso facto* (kán. 694 CIC)

81. Propuštění *ipso facto* (kán. 694 CIC) nastává samotným činem, porušením konkrétního ustanovení kanonického práva. V takovém případě dotčená osoba již není více členem institutu nebo společnosti. Zásah příslušného představeného spočívá v pouhém konstatování skutečnosti.

K propuštění *ipso facto* dochází ve třech případech:

- notorické odpadnutí od katolické víry;

- uzavření manželství, i civilního, nebo pokus o něj;

- nezákonná nepřítomnost v řeholním domě po dobu nepřetržitých 12 měsíců, pokud je řeholník pokládán za nezastižitelného.¹²⁸

¹²⁸ Srov. PAPEŽ FRANTIŠEK, *Communis vita*, kterým byly pozměněny některé normy Kodexu kanonického práva, (19. 3. 2019); KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Okružní list k motu proprio papeže Františka *Communis vita*, (8. 9. 2019).

Notorické odpadnutí od katolické víry (kán. 694 § 1, 1 CIC)

82. Člen, který notoricky odpadne od katolické víry, se zbavuje první podmínky pro přijetí do zasvěceného života. Totiž bez katolické víry by kandidát nemohl být přijat do žádného institutu ani společnosti.

K odpadnutí od katolické víry dochází u toho, kdo odmítne souhlas s pravdami Božské a katolické víry ve smyslu kán. 750 CIC. Proto nedostojí katolické víře ve smyslu stanoveném kán. 751 CIC: heretik, který tvrdošijně popírá některou pravdu božské a katolické víry, nebo o ní zarputile pochybuje; apostata, který odmítá celou křesťanskou víru přijatou ve křtu; schismatik, který formálně odmítá podřízenost římskému veleknězi nebo společenství s hierarchií Církve.

Odpadnutí od katolické víry je považováno za notorické tehdy, když je tato skutečnost rozšířena a stane se všeobecně známou (skrže tisk, web, veřejné prohlášení) nebo publikací této skutečnosti.

Odpadnutí od katolické Církve může mít i podobu *actus formalis defectionis ab Ecclesia catholica*, které se uskutečňuje ve a) vnitřním rozhodnutí vystoupit z katolické Církve; b) vnějším projevu tohoto rozhodnutí; c) doručení formálního oznámení o tomto rozhodnutí příslušné církevní autoritě.¹²⁹

Uzavření manželství, i pouze civilního, nebo pokus o něj (kán. 694 § 1, 2 CIC)

83. Druhou skutkovou podstatou propuštění *ipso facto* je uzavření manželství, nebo pokus o manželství. Člen totiž složil slib čistoty, který zahrnuje závazek žít v celibátě, a tedy zákaz oženit/provdát se.

Člen, který uzavře manželství, je propuštěn z institutu, přestože v případě člena s dočasnými sliby tomu nebrání žádná kanonická překážka. V případě překážky dle kán. 1087 – 1088 CIC je manželství neplatné, tedy nulitní pro kněze a řeholníky, kteří jsou vázáni veřejným věčným slibem čistoty složeným v řeholním institutu.

¹²⁹ PAPEŽSKÁ RADA PRO VÝKLAD LEGISLATIVNÍCH TEXTŮ, *Actus formalis defectionis ab Ecclesia catholica*, 13. 3. 2006, „Communicaciones“, 38 (2006) 170 – 172.

*Nezákonná nepřítomnost v řeholním domě po dobu delší než rok (kán. 694 § 1, 3 CIC)*¹³⁰

84. V *motu proprio* papeže Františka *Communis vita* do § 1 kán. 694 CIC vložil třetí důvod propuštění *ipso facto* z řeholního institutu: nezákonná nepřítomnost v řeholním domě ve smyslu kán. 665 § 2 CIC po dobu delší než 12 nepřetržitých měsíců, pokud je řeholník současně nezastižitelný.

Tato změna nabízí možnost najít řešení v případech nezákonné nepřítomnosti řeholníka v řeholním domě, se zvláštním zřetelem na ty, kdo nemohou být zastiženi nebo se učinili nezastižitelnými.

Za zastižitelnou se považuje osoba, jejíž adresa trvalého pobytu nebo alespoň bydliště je známa, tedy osoba, která oznámila svůj trvalý pobyt/bydliště. Za zastižitelnou se nepovažuje osoba, o které se ví jen telefonní číslo, adresa elektronické pošty, profil na sociálních sítích nebo fiktivní adresa.¹³¹

Postup pro prohlášení o propuštění ipso facto

85. Člen, který je zodpovědný za skutečnosti uvedené v § 1, 1-2 kán. 694 CIC, je propuštěn *ipso facto*. Aby propuštění nabylo právní účinnosti, musí vyšší představený a jeho rada:

- neprodleně shromáždit důkazy o daných skutečnostech a vyslechnout dotyčnou osobu;
- vydat prohlášení o propuštění poté, co dospějí k morální jistotě, že k daným skutečnostem došlo.

V případech propuštění *ipso facto* je třeba spolu s prohlášením o propuštění vyhlásit i cenzuru *latae sententiae* v souvislosti se suspenzí, pokud jde o členy kněze, a s interdiktem, pokud jde o členy nekněze. Stejně tak musí být vyhlášena iregularita bránící vykonávat moc ze svátosti svěcení v případě řeholníků kněží (kán. 1044 § 1,3 CIC a kán. 1041, 3 CIC) a iregularita bránící přijmout svátost svěcení v případě řeholníků, kteří nejsou kněžími (kán. 1041, 3 CIC).

130 Srov. PAPEŽ FRANTIŠEK, *Communis vita*, kterým byly pozmeněny některé normy Kodexu kanonického práva, (19. 3. 2019); KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Okružní list k *motu proprio* papeže Františka *Communis vita*, (8. 9. 2019).

131 Srov. KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Okružní list k *motu proprio* papeže Františka *Communis vita*, (8. 9. 2019), 2.

Pokud by člen propuštěný *ipso facto* byl přijat a včleněn do diecéze, je nezbytné zrušit censuru suspenze a od Kongregace pro klérus získat dispenz od této iregularity.

Člen, který není knězem a který dostal interdikt *latae sententiae* z důvodu pokusu o uzavření i pouze civilního manželství, musí nejprve žádat o zrušení cenzury, pokud chce uzavřít církevní manželství, jinak je toto manželství nezákonné, přestože platné.

Kopie prohlášení o propuštění má být pro správnost zaslána dotyčnému řeholníkovi.

Postup pro prohlášení nezákonné nepřítomnosti v řeholním domě během období delšího než jeden rok

86. *V motu proprio Communis vita* Svatý Otec pro upřesnění přidal k § 3 kán. 694 CIC postup, který je třeba dodržet v případech, kdy se uplatňuje nová skutková podstata propuštění *pro nezákonnou nepřítomnost v řeholním domě během období delšího než jeden rok*.

Vyšší představený je povinen hledat člena nezákonně nepřítomného a nezastižitelného, tímto způsobem vyjadřuje svou starostlivost o řeholníka nebo řeholnici, aby se navrátil/a a vytrval/a ve svém povolání (srov. kán. 665 § 2 CIC).

Pokud je výsledek hledání neúspěšný, a to navzdory opakovaným pokusům, je třeba konstatovat, že členové jsou záměrně nezastižitelní a je nutné „dát právní jistotu skutkovému stavu“.

Za tím účelem je příslušný představený povinen:

- zajistit ověřitelné důkazy o uskutečněném hledání a pokusech o kontaktování a komunikaci, a to prostřednictvím kontrolovatelných dokumentů.

- po neúspěšném hledání přistoupit k prohlášení o nezastižitelnosti člena.

Příslušný představený hodnotí případ spolu se svou radou a vydává prohlášení o nezastižitelnosti. Toto prohlášení je nezbytné pro jistotu o přesných časových údajích:

- *dies a quo*, tj. den, od kterého je člen nezastižitelný (srov. kán. 203 § 1 CIC) a který nemůže zůstat nejistý, protože je třeba definovat období 12 měsíců bez přerušení;

- stanovení termínů pro uplynutí doby 12 měsíců bez přerušení.

Po uplynutí 12 měsíců bez přerušení, během nichž se žádným způsobem nezměnila situace nezastížitelnosti člena, který je nezákonně nepřítomný, musí příslušný představený přistoupit k *prohlášení o skutku*, aby právně konstatoval propuštění podle kán. 694 CIC. Toto prohlášení musí být potvrzeno Svatým stolcem, pokud je člen propuštěný z institutu papežského práva, nebo biskupem hlavního sídla institutu, pokud jde o institut diecézního práva.

Nový předpis (kán. 694 § 1, 3 CIC) se nevztahuje na skutkové podstaty, které předcházely 10. dubnu 2019, jinými slovy nelze říci, že je retroaktivní, jinak by to zákonodárce výslovně stanovil (srov. kán. 9 CIC).

Motu proprio *Communis vita* přineslo změnu kán. 729 CIC, který upravuje život sekulárních institutů, protože na členy těchto institutů se nevztahuje propuštění z institutu kvůli nezákonné nepřítomnosti.

Povinné propuštění (kán. 695 § 1 CIC)

87. Povinné propuštění nastává tehdy, když jsou spáchány trestné činy podle kán. 695 CIC, který odkazuje na kán. 1397, 1398, 1395 CIC:

- vražda, únos a zadržování člověka, zmrzačení nebo těžké zranění (kán. 1397 CIC);
- zapříčinění dokonání potratu (kán. 1398 CIC);
- konkubinát a setrvávání s pohoršením v jiném vnějším hříchu proti šestému přikázání (kán. 1395 CIC).

Skutkové podstaty podle kán. 1395 CIC jsou trestnými činy pouze tehdy, jsou-li spáchány řeholními kněžími, řeholníky nebo diecézními kněžími.

Trestný čin vraždy, únosu a zadržování člověka, zmrzačení nebo těžkého zranění (kán. 1397 CIC)

88. Kán. 1397 CIC posuzuje některé trestné činy proti životu a osobní svobodě, které jsou spáchány úmyslně. Pro tyto trestné činy se uplatňují pořádkové tresty dle kán. 1336 CIC, úměrně k závažnosti viny.

Pokud je vražda spáchána proti osobě Římského velekněze nebo proti svěcenému biskupovi nebo knězi nebo řeholníkovi, trest je stanoven v kán. 1370 CIC:

- za vraždu Římského velekněze: exkomunikace *latae sententiae* spolu s dalšími tresty, včetně propuštění z duchovenského stavu, pokud pachatelem je kněz;

- za vraždu svěceného biskupa: interdikt *latae sententiae* a je-li pachatelem kněz, i trest suspenze *latae sententiae*;

- za vraždu kněze nebo řeholníka: úměrný trest *ferendae sententiae*.

Trestný čin potratu (kán. 1398 CIC)

89. Potrat je trestným činem pro každého věřícího, kněze, řeholníka i neřeholníka, zasvěceného i nezasvěceného. Kán. 1398 CIC považuje za trestný čin dobrovolné ukončení těhotenství buď vypuzením nezralého plodu nebo usmrcením samotného plodu jakýmkoli způsobem a v kterémkoli okamžiku od početí.¹³²

Potrat je spjat s trestem exkomunikace *latae sententiae*, a to jak pro ženu, která se potratu dobrovolně podrobí, tak pro všechny, kdo na něm fyzicky nebo morálně přímo a účinným způsobem spolupracovali.¹³³

Konkubinát nebo jiný vnější hřích proti šestému přikázání Desatera (kán. 1395 § 1 CIC)

90. Kán. 1395 § 1 CIC upravuje skutkovou podstatu kněze žijícího v konkubinátu nebo setrvávajícího s pohoršením v jiném vnějším hříchu proti šestému přikázání Desatera.

Konkubinátem se rozumí vztah *more uxorio* (na způsob manželství) charakterizovaný jistou stálostí, a to i bez soužití pod jednou střechou.

Dalším hříchem proti šestému přikázání, odlišným od konkubinátu, je situace kněze setrvávajícího s pohoršením v jiném vnějším hříchu.

Stanoveným trestem za tyto trestné činy je suspenze *ferendae sententiae*; ke které mohou být přidány další tresty včetně propuštění z duchovenského stavu, pokud kněz po napomenutí setrvá ve zločinu.

¹³² Papežská komise pro autentickou interpretaci Kodexu kanonického práva, Odpověď *Utrum abortus, de abortu* (kán. 1398 CIC), 23. 5. 1988, in AAS 81 (1989) 388.

¹³³ Katechismus katolické církve, č. 2270-2273; KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, objasnění *Recentemente sono pervenute [Nedávno došly]*, o umělém potratu, 11. 7. 2009, In: Osservatore Romano, ročník CXLIX č. 157 (11. 7. 2009), p. 7.

Kněz žijící v konkubinátu nebo který setrvává s pohoršením v jiném vnějším hříchu proti šestému přikázání Desatera, nemůže platně sloužit Eucharistii (kán. 900 § 2 CIC), ani přistupovat ke svatému přijímání (kán. 915 CIC).

Jiné trestné činy proti šestému přikázání (kán. 1395 § 2 CIC)

91. Kán. 1395 § 2 CIC zkoumá jiné trestné činy proti šestému přikázání spáchané:

- násilným způsobem, tedy na úkor svobody druhé osoby;
- hrozbami, naháněním strachu;
- veřejně;
- nebo s nezletilým mladším 16 let, pokud se jedná o řeholníka nekněze;
- nebo s nezletilým mladším 18 let, pokud jde o řeholníka kněze.¹³⁴

Pro tyto trestné činy Kodex stanovuje povinnost představeného vzít v úvahu trestní skutkovou podstatu, zvážit ji a případně přijmout rozhodnutí o nutnosti přistoupit k propuštění.

V případě zneužití nezletilé osoby do 18 let, jíž je stavěna na roveň zranitelná osoba¹³⁵, pokud je obviněným řeholníkem kněz, pak výlučná kompetence spadá pod Nejvyšší soud Kongregace pro nauku víry na základě motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*.¹³⁶ Jako u všech ostatních trestných činů této kategorie je promlčecí doba dvacet let a pouze v případě zneužití nezletilé osoby do 18 let začíná promlčecí doba plynout ode dne dovršení osmnáctého roku věku.

Pokud jde o řeholníka, který není knězem kompetence spadá pod Kongregaci pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života.

V případech upravených v § 2 kán. 1395 CIC, musí představený přistoupit k propuštění, ledaže by považoval za vhodné jiným způsobem zajistit nápravu dotyčného řeholníka, zadostiučnění spravedlnosti a odstranění pohoršení. (kán. 695 § 1 CIC). Ve výše zmíněných případech je

134 JAN PAVEL II., Ap. List m.p. *Sacramentorum sanctitatis tutela*, Řím, (30. 4. 2001). Nicméně ve smyslu apoštolského listu *Vos estis lux mundi*, který vstoupil v platnost 1. 6. 2019 se ruší kategorie nezletilých do 16 let a zůstává pouze kategorie nezletilých do 18 let. Taktéž se již nerozlišuje mezi řeholníky kněžskými a nekněžskými, sankce se vztahují na všechny stejně (pozn. překl.).

135 KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Normae de delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis seu Normae de delictis contra fidem necnon de gravioribus delictis*, 21. 5. 2010, AAS 102 (2010) 419_434, čl. 6, § 1, 1.

136 JAN PAVEL II., Ap. List m.p. *Sacramentorum sanctitatis tutela*, Řím, (30. 4. 2001).

vyšší představený povinen zahájit proces propuštění při zachování právem stanoveného postupu (kán. 695 § 2 CIC).

Postup při povinném propuštění (kán. 695 § 2)

92. Kompetentní osobou v případě povinného propuštění je vyšší představený (kán. 620 CIC) ve spolupráci s notářem. Disciplinární řízení nepodléhá promlčení, jako je tomu u trestního řízení (kán. 1362 CIC). Proto i když je trestný čin promlčen, disciplinární řízení na základě kán. 695 § 1 CIC musí být vždy zahájeno.

Poté, co příslušný představený obdrží oznámení nebo zprávu o činech, které by mohly být trestné:

- shromáždí důkazy o skutku a přičetnosti
- pokud dosáhne morální jistoty o pravdivosti skutečností a přičítatelnosti zlého úmyslu nebo zavinění, sdělí danému členu obvinění s důkazy a poskytne mu možnost k obhajobě;
- všechny související dokumenty předá nejvyššímu představenému.

Vyšší představený může postupovat jako v případě předběžného zjišťování podle kán. 1717 – 1719 CIC.

Nejvyšší představený se svou radou následně zhodnotí obvinění, důkazy a obhajobu a společným hlasováním rozhodnou o propuštění člena. Rada musí být v plném počtu nebo musí mít alespoň čtyři členy. Hlasování je vždy společné bez ohledu na to, zda rozhodnou ve prospěch nebo proti propuštění, proto musí být přítomno alespoň pět hlasů. Při rozhodnutí o propuštění není nezbytný jednomyslný výsledek, postačí absolutní většina. Hlasování musí být tajné (kán. 699 § 1 CIC).

Pokud naopak vyšší představený zjistí, že obvinění nejsou opodstatněná, musí případ archivovat.

Fakultativní propuštění (kán. 696 § 1 CIC)

93. Kánon 696 CIC nechává na posouzení vyššího představeného propuštění člena z jiných důvodů než těch, na které se vztahuje propuštění *ipso facto* a povinné propuštění. S ohledem na závažnost opatření propuštění Kodex vyžaduje, aby tyto důvody byly *závažné, vnější, přičítatelné a právně dokázané*. Kán 696 § 1 CIC stanovuje některé skutkové podstaty nevhodného chování, které sice nevytváří skutkovou

podstatu trestného činu, nicméně jsou ve značném rozporu s disciplínou zasvěceného života. Kodex vyjmenovává (nikoli vyčerpávajícím způsobem) tyto důvody:

- trvalé zanedbávání povinností zasvěceného života;
- opakovaná porušení posvátných závazků;
- tvrdošíjná neposlušnost vůči zákonným příkazům představených v závažné věci;
- velké pohoršení vzniklé ze zaviněného jednání člena;
- tvrdošíjné podporování nebo rozšiřování učení odmítnutého učitelským úřadem církve;
- veřejné přidržování se ideologií nakažených materialismem nebo ateismem;
- nezákonná nepřítomnost trvající déle než půl roku s úmyslem vyhnout se autoritě představených (kán. 662 § 2 CIC).

Vlastní právo institutu může stanovovat další důvody k propuštění.

Člena s dočasnými sliby je možné propustit ze závažných důvodů – i méně závažných než uvádí kán 696 § 1 CIC – vnějších, přičítatelných a právně dokazatelných, stanovených vlastním právem (kán. 696 § 2 CIC).

Skutkové podstaty, které se v praxi nejčastěji vyskytují jsou: tvrdošíjná neposlušnost a nezákonná nepřítomnost.

Za účelem propuštění se z právního hlediska za neposlušnost považuje, když člen ve vážné věci jedná v rozporu s nařízením představeného, které je v souladu s univerzálním a vlastním právem nebo alespoň s ním není v rozporu.

Postup při fakultativním propuštění (kán. 697 - 700 CIC)

94. Za účelem ochrany práv osob a požadavků spravedlnosti stanovují kán. 697 – 700 CIC přesný postup, který je třeba dodržet v případě propuštění.

Na rozdíl od procesu povinného propuštění (kán. 695 § 2 CIC) při skutkové podstatě podle kán. 696 § 1 CIC, je před zahájením procesu příslušný vyšší představený povinen vyslechnout stanovisko své rady (kán. 697). Rada, která musí být platně a zákonně svolána, vyjadřuje své stanovisko, které nemusí být nutně jednomyslné, ohledně vhodnosti zahájení tohoto procesu a o jeho důvodech.

Když vyšší řeholní představený uzná, že došlo k naplnění skutkové podstaty ve smyslu kán. 696 CIC, která by měla za následek propuštění člena, nejprve dotyčného člena napomene a upozorní na plnění vlastních povinností, nevyjímaje uplatnění kanonických sankcí. Pokud je toto opatření neúčinné, vyšší představený:

- se poradí se svou radou o vhodnosti zahájení řízení propuštění, vypracuje příslušný „zápis do protokolu“;

- po vyslechnutí rady zváží nutnost zahájit řízení za účelem propuštění, shromáždí a doplní všechny důkazy přičítatelných skutků;

- pokud chce dosáhnout návratu nezákonně nepřítomného řeholníka, musí vydat formální písemný příkaz k poslušnosti, který musí být odeslán doporučeným dopisem s doručenkou, nebo sdělen ústně za přítomnosti dvou svědků. Do tohoto příkazu vyšší představený jasně uvede přiměřenou lhůtu, ve které se řeholník musí vrátit do příslušné komunity. I v případě jiných důvodů musí vyšší představený formálně a výslovně informovat řeholníka o tom, že nezmění-li své chování, zahájí se řízení o propuštění;

- vydá první kanonické napomenutí oznámené písemně nebo ústně před dvěma svědky nebo ediktem, je-li řeholník nezastizitelný; napomenutí musí obsahovat výslovnou pohružku propuštění v případě, že se nenapraví, a jasně stanovit, co řeholník musí dělat nebo čeho se zdržet, aby k propuštění nedošlo; musí jasně a přesně vyjádřit skutek, který je mu přičítán, a poskytnout mu úplnou možnost odpovědět na svou obhajobu nejméně do patnácti dní od oznámení napomenutí;

- jestliže bylo napomenutí marné a po uplynutí alespoň patnácti dní napomene člena stejným způsobem podruhé;

- po uplynutí alespoň patnácti dní od oznámení druhého napomenutí, pokud i toto bylo marné, svolá vyšší představený svou radu. Jestliže mají za to, že je dostatečně prokázána nenapravitelnost člena a jeho obhajoba nedostatečná, v tajném hlasování rozhodnou o zaslání žádosti o propuštění nejvyššímu představenému;

- zašle nejvyššímu představenému všechny dokumenty, podepsané notářem, spolu se všemi vyjádřeními člena, podepsanými od samého člena.

Všechna oznámení musí být doložitelná.

Člen se vždy může osobně obrátit na nejvyššího představeného a přímo jemu předložit svou obhajobu (kán. 698 CIC).

Po obdržení všech dokumentů od příslušného vyššího představeného svolá nejvyšší představený svou radu, která z důvodu platnosti musí sestávat z alespoň čtyř členů, a musí postupovat společně, tedy:

- hodnotí důkazy, argumenty, napomenutí, zákonnost postupu, obhajobu obviněného, jeho nenapravitelnost;

- konstatuje existenci všech výše zmíněných prvků a v tajném hlasování rozhodne, zda přistoupit k procesu propuštění (kán. 119 CIC). Jelikož jde o společné hlasování, nejvyšší představený může v případě parity hlasů rozhodnout svým druhým hlasem. Sekretář nebo notář sepíše protokol s odůvodněním rozhodnutí;

- v případě rozhodnutí ve prospěch propuštění vydá nejvyšší představený dekret o propuštění, který, má-li být platný, musí obsahovat alespoň souhrnně právní a skutkové důvody propuštění (kán. 699 § 1 CIC);

- předá dekret o propuštění Kongregaci pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života spolu se všemi dokumenty.

Pokud se jedná o právně samostatný klášter podle kán. 615 CIC, představená kláštera po splnění příslušných povinností vyšší představené odešle veškerou dokumentaci diecéznímu biskupovi.

Aby dekret nejvyššího představeného nabyl účinnosti (kán. 700 CIC), musí být potvrzen:

- Kongregací pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života papežského práva;

- biskupem diecéze, ve které se nachází dům, do něhož patří propouštěný člen v případě, že se jedná o institut zasvěceného života nebo společnost apoštolského života diecézního práva.

Přezkoumání dekretu a přiložené dokumentace umožňuje Svatému stolci nebo biskupovi ověřit zvolený postup a uvedené důvody.

Taktéž v případě právně samostatných klášterů papežského práva propuštění rozhodnuté biskupem nebo nejvyšším představeným, pod nějž klášter spadá, vyžaduje potvrzení Svatým stolicem.

Kanonická napomenutí

95. Je vhodné dbát na formální náležitosti kanonických napomenutí, která mají být jasná a stručná; první i druhé napomenutí se musí obsahově shodovat. Napomenutí musí obsahovat alespoň tři prvky:

- právní odůvodnění anebo citaci příslušných ustanovení Kodexu, na jejichž základě se řízení vede;
- stručný popis skutečností, tj. co řeholník učinil nebo naopak neučinil;
- jasný a rozhodný pokyn, co má řeholník dělat nebo čeho se zdržet.

Ve znění napomenutí musí být uvedeno, že řeholník má právo předložit svou obhajobu vyššímu představenému, který zahájil řízení, nebo přímo nejvyššímu představenému, podle vlastního uvážení.

Napomenutí musí být předána a je nutné, aby existoval důkaz, že je člen obdržel. Způsoby předání mohou být různé, volba způsobu je s ohledem na dané okolnosti na vyšším představeném.

Mezi zasláním prvního a druhého napomenutí musí uplynout alespoň 15 dní nebo jiný časový interval stanovený samotným napomenutím, v rámci kterého má být uskutečněn příslušný příkaz. Tento časový interval může být delší, ale nikdy ne kratší než 15 dní, a začíná plynout ode dne předání napomenutí, tj. ode dne, kdy ho člen obdržel, nikoli ode dne vystavení napomenutí vyšším představeným, ani ode dne odeslání nebo od jiného okamžiku uvedeného ve znění napomenutí.

Předání dekretu o propuštění

96. Dekret o propuštění potvrzený Kongregací pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života nebo diecézním biskupem musí být předán dotyčné osobě příslušným představeným prostřednictvím doporučeného dopisu s doručenkou nebo osobně za přítomnosti dvou svědků. Aby byl dekret právoplatný, musí v něm být uvedeno právo propouštěného člena odvolat se u příslušné autority do deseti dnů od předání dekretu.

Aby bylo propuštění účinné, musí příslušný představený předat originál dekretu i potvrzující reskript vydaný dikasteriem nebo biskupem, taktéž originál nebo alespoň ověřenou kopii.

Po obdržení dekretu člen, který nehodlá akceptovat rozhodnutí:

- před podáním odvolání musí písemně požádat původce dekretu o jeho odvolání nebo opravu; podání této žádosti se současně chápe jako žádost o odklad provedení rozhodnutí (kán. 1734 § 1 CIC);

- je-li členem institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života papežského práva, může se v první instanci odvolat u Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života, ve druhé instanci u Nejvyššího tribunálu apoštolské signatury a ve třetí instanci u téhož Nejvyššího tribunálu;

- je-li členem institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života diecézního práva, může se v první instanci odvolat u biskupa, který potvrdil dekret, v druhé instanci u Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života a ve třetí instanci u Nejvyššího tribunálu apoštolské signatury.

Stačí, když propuštěný člen do 10 dní od předání dekretu písemně – i pouze stručně – informuje jakoukoli církevní autoritu o svém úmyslu podat odvolání. Kdo obdrží toto odvolání, je povinen ho předat příslušné autoritě a stanovit termín, dokdy musí návrhovatel předložit kompletní odvolání obsahující i důvody a důkazy.

Po dobu odvolacího řízení jsou právní účinky propuštění pozastaveny.

Účinky propuštění (kán. 701 CIC)

97. Zákonným propuštěním zanikají ze samotné skutečnosti sliby i povinnosti vyplývající ze slibů.

Pokud je propuštěný člen jáhnem nebo knězem, zachovává si svůj duchovní status, ale na základě svého propuštění nesmí konat úkony ze svátosti svěcení, dokud nenajde biskupa, který by ho přijal do diecéze a včlenil nebo přijal na zkušební dobu (kán. 693 CIC) nebo mu alespoň udělil povolení k úkonům ze svátosti svěcení (kán. 701 CIC).

Pomoc propuštěnému nebo dispenzovanému členu (kán. 702 CIC)

98. Ten, kdo byl propuštěn nebo dispenzován, se nemůže domáhat žádných práv vůči institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života, jejímž byl členem (kán. 702 § 1 CIC). Práce vykonaná ve prospěch institutu nebo společnosti a plody práce odvedené institutu nebo společnosti během pobytu v nich (srov. kán. 668 § 3 CIC) nezakládají právo člena, ať už dobrovolně odcházejícího nebo propuštěného, na žádnou kompenzaci. Členové se totiž zavázali nabídnout

svou práci jako nezištný výraz lásky vůči bratřím a sestrám, jednak uvnitř institutu nebo společnosti, jednak vně.

Na druhé straně institut zasvěceného života nebo společnost apoštolského života *musí zachovat spravedlnost a evangelijní lásku* vůči členu, který odchází nebo je propuštěn. Spravedlnost musí být přiměřená osobní situaci a okolnostem, jakož i reálným možnostem institutu; láska zase požadavkům začlenění a doprovázení člena, alespoň po dobu bezprostředně po odchodu nebo propuštění, dokud není schopen postarat se o sebe jiným způsobem, taktéž má být přiměřená možnostem institutu.

Závěr

ZŮSTAŇTE V MÉ LÁSCE (JAN 15, 9)

99. Dnes, když čelíme ztrátě vytrvalosti mnohých bratrů a sester, kteří se kdysi velkoryse vydali na cestu následování Krista, se můžeme stát přísnými soudci a můžeme zdůrazňovat nedostatky a slabosti, které nebyly řešeny správným způsobem z důvodů osobních, institucionálních nebo kvůli kolektivní zodpovědnosti. Ten, kdo opouští zasvěcený život, si musí klást vážné otázky, proč selhala vlastní volba povolání, a ten, kdo zůstává, otázky ohledně koherentnosti svého *setrvání* a o případném vlivu na důvodech vzdálení se a ochladnutí ve vytrvalosti toho, kdo odešel. Všichni jsme za sebe vzájemně zodpovědní a jsme *strážci* (srov. Gn 4, 9) svých bratrů a sester, zvláště těch nejslabších, neboť jsme spojeni „ve zvláštní jakoby rodinu Kristovu“ a bratrský život musí být poctivě rozvíjen tak, aby „každému ve vzájemné pomoci přispíval k naplňování jeho vlastního povolání.“¹³⁷

100. *Zůstaňte v mé lásce (Jan 15, 9):* o to Ježíš žádá své učedníky během Poslední večeře. *Zůstaňte:* „v tom spočívá síla zasvěceného života“.¹³⁸ Tento požadavek je také výzvou, nabídkou „základní pravdy“, jež nám umožňuje „zůstat v životodárném společenství s Kristem.“¹³⁹ Výzva svěřená tehdejšími i dnešními učedníkům, zvláště pak zasvěceným mužům a ženám, kteří čelí výzvě života v silně sekularizovaném prostředí a riskují ztrátu horlivosti a radosti z vlastního sebedarování Kristu a Církvi.

Závěť lásky

101. Čtvrté evangelium zasazuje pozvání k setrvání v lásce do jednoho mimořádného okamžiku Ježíšova života: do okamžiku před jeho utrpením. Zatímco se blíží k hodině předpovězené v Káně (srov. Jan 2, 4), k naplnění svého poslání a odevzdání svého života, evangelista Jan se věnuje příběhu o posledním Ježíšově jídle s jeho učedníky, aby zde vytěžil poklady, které osvětlují vlastní identitu Božího Syna a identitu jeho učedníků. Sedí u stolu v atmosféře důvěrnosti a sdílení, otevírá své srdce Syna, aby předal svým učedníkům – ve formě závěti – tu lásku, kterou nejen má a dává, ale kterou On sám je.

137 Kán. 602 CIC.

138 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Síla povolání. Rozhovor s Bernardem Pradem*, Paulínky, 2019, str. 43.

139 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Regina Coeli*, Vatikán, (3. 5. 2015).

Učedníci, kteří mají přinášet ovoce

102. Ve své dlouhé řeči na rozloučenou s učedníky (Jan 13, 31 – 17, 26) Ježíš projevuje svou vůli sdělit jim Otcovu lásku, lásku, která je schopna učinit vše plodným a zajistit skutečnou životodárnost. Ježíšův život je tak naplněný Otcovou láskou, že je jeho největší touhou vlít ji do života učedníků. Proto vyzývá své učedníky, aby byli zakořeněni v jeho lásce (srov. Jan 15, 1 – 17), aby se ponořili do synovské atmosféry jeho existence a přebývali v ustavičné výměně lásky mezi Ním a Otcem.

103. Úryvek Jan 15, 9 – 17 vysvětluje podobenství z předchozích veršů a nabízí tajemství plodnosti učedníků: láska. Ta se stává způsobem života (*habitat*) do té míry, do jaké čerpáme z pramene, kterým je Kristus. Základem Ježíšovy lásky k učedníkům je láska, kterou je on sám milován svým Otcem: *jako Otec miloval mne, tak já jsem miloval vás* (Jan 15, 9). Ježíš sděluje svým učedníkům, že pramenem lásky, kterou k nim chová, je láska, kterou ho miluje Otec.

Zůstat znamená vytrvat

104. Výraz *zůstat* v, který se vícekrát opakuje v Janově evangeliu¹⁴⁰, umožňuje rozluštit symboliku *vinného kmene – vinaře – ratolesti – plodu* v perspektivě vytrvalosti. Kristus nás učí, že „přebývat a zabydlet se nastálo v proudu Boží lásky je podmínkou, aby naše láska cestou neztratila svoji vroucnost a smělost.“¹⁴¹

Abychom se tedy vyhnuli dramatu opuštění učednictví nebo případné neplodnosti povolání, jsou učedníci naléhavě zváni, aby *zůstávali*. Toto sloveso, tak milé čtvrtému evangeliu, odkazuje na neustálou touhu a snahu odpovídat na lásku smlouvy a následovat Kristův styl.

To, co umožňuje zůstat v Ježíšově lásce je dodržování jeho přikázání (Jan 15, 10), učenlivé naslouchání jeho Slovu. Toto naslouchání proměňuje srdce učedníků - ze srdce *služebníků* se stává srdce *přátel* - a vytváří autentický a trvalý vztah s Ježíšem.

140 Srov. Jan 8, 31; 14, 10; 15, 4 [x2].5.6.7.9.10.

141 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Regina Coeli*, Vatikán, (6. 5. 2018).

Aby vaše radost byla úplná

105. Poslání pokřtěných spočívá v tom, aby Boží dary přinesly užitek všem, tak jako Ježíš obětoval sám sebe za své přátele a *za život světa* (Jan 6, 51). *Zůstat v lásce* totiž také znamená pochopit, že „láska je služba“¹⁴², a starat se o bližní. Pouze Otcova láska zjevená v Ježíši má moc zachránit učedníky od hrozícího útěku a zmatku a nasměrovat je k plodnosti: *určil jsem vás k tomu, abyste šli a přinášeli užitek a váš užitek aby byl trvalý* (Jan 15, 16).

Věrnost ve vzájemném propojení mezi vinným kmenem a ratolestmi, to znamená mezi Mistrem a učedníky, je darem vzájemné důvěry: je třeba ji praktikovat v neustálé vytrvalosti v každém čase a životním období. *Všichni potřebujeme vytrvalost* (Žid 10, 36), která současně znamená *mít oči upřeny na Ježíše: od něho naše víra pochází a on ji vede k dokonalosti* (Žid 12, 2). Máme jednat upřímně a kreativně, když procházíme temnými okamžiky a když se navzájem podpíráme, abychom *kráčeli jistým krokem* (srov. Žid 12, 13).

Zkoušku není možné obejít, je třeba jí projít s láskou posilující tak spojení s Kristem. Zkouška je dalším krokem v učení se sebedarování, abychom přestali žít jen sami sobě (srov. Řím 14, 7) a znovu navázali s Kristem a s druhými pevné přátelství, které přináší plodnost a plnost radosti (Jan 15, 11).

Maria, věrná a vytrvalá žena

106. Marii, naší Matce, věrné ženě, která touží po věrnosti svých synů a dcer v odpovědi lásky a úplného darování se Kristu, svěřujeme všechny zasvěcené muže a ženy, aby vytrvali v radosti přijatého povolání.

Maria, věrná ženo,
ty jsi poslušně přijala Ducha pravdy,
který pochází od Otce
skrze tvého Syna Ježíše,

142 PAPEŽ FRANTIŠEK, *Homílie* při příležitosti pastorační návštěvy římské farnosti Nejsvětější svátosti oltární v Tor de' Schiavi, Řím (6. 5. 2018).

nauč nás uchovávat dar povolání
a každodenně objevovat jeho životodárnost.

Hledíme na tebe,
abychom rozjímali o Božím díle,
které obnovuje naši schopnost milovat
a uzdravuje naši zraněnou věrnost.

Hledíme na tebe,
vytrvalou v následování,
bdělou strážkyni a milovnici Slova
(srov. Lk 2, 19; 2, 51b),
obdivujeme v tobě plnost života,
který ve věrnosti přináší mnoho ovoce.

Hledíme na tebe,
vytrvalou pod křížem
(srov. Jan 19, 25),
která stojíš vedle nekonečných křížů světa,
kde je Kristus stále křížován,
v chudých, opuštěných,
abys přinesla útěchu a sdílení.

Hledíme na tebe,
která jsi spolu s apoštoly vytrvalá v modlitbě
(srov. Sk 1, 12 – 14),
která hoříš nikdy nehasnoucí Láskou,
kráčíš v radosti
a bez úzkosti čelíš porážkám a zklamáním.

Maria, věrná ženo, pros za nás,
vypros nám u svého Syna a našeho Vykupitele
živou a zamilovanou víru,
pokornou a činnou lásku,
abychom žili dar věrnosti ve vytrvalosti,
pokornou a radostnou pečeť naděje.
Amen

Ve Vatikáně 2. února 2020
Svátek Uvedení Páně do chrámu

João Braz Card. de Aviz
prefekt

José Rodríguez Carballo, O.F.M.
arcibiskup - sekretář

Obsah

Úvod.....	3
Část první	
POHLED A NASLOUCHÁNÍ.....	8
I. FENOMÉN ODCHODŮ: NĚKTERÉ KRITICKÉ BODY.....	9
Fenomén, který vyvolává otázky.....	9
Formy obtíží.....	9
Bdělý pohled a pozorné naslouchání.....	10
Krize institutů: nejistota a dezorientace.....	11
Zatemnění přitažlivosti.....	11
Nepřiměřené hodnocení těžkostí.....	12
II. ZÁLEŽITOSTI, KTERÉ JE TŘEBA INTERPRETOVAT A DYNAMIKY, KTERÉ JE TŘEBA ZMĚNIT.....	14
Procesy utváření identity.....	14
Zatemnění víry.....	14
Způsob chápání a prožívání zasvěceného celibátu.....	15
Tekutá věrnost.....	16
Smysl závazku upraveného pravidly.....	16
Vztah k času a prostoru.....	17
Obtížné mezilidské a komunitní vztahy.....	17
Zkušenost samoty.....	18
Napětí mezi komunitou a posláním.....	18
Digitální svět.....	19
Vztah k moci a majetku.....	20
Část druhá	
OŽIVIT VĚDOMÍ.....	21
I. VĚRNOST A VYTRVALOST.....	23
Memoria Dei.....	23
Bůh je věrný.....	23
Kristus ikona věrnosti.....	24
Věrnost žije ze setkání.....	25
Vytrvat: paměť a naděje.....	25
Vytrvat ve věrnosti.....	27
Úplná a výjimečná láska.....	27
Maria jako vzor vytrvalosti.....	28
Cesta k stále větší věrnosti.....	29
Vytrvalost na cestě k svatosti.....	30
Bratrský život jako místo vytrvalosti.....	31
Spoluzodpovědnost za věrnost bratra a sestry.....	32
Vytrvalí v modlitbě.....	33
Formace jako základ vytrvalosti.....	34
Radost vytrvalosti.....	34

II. PROCESY SDÍLENÉHO ROZLIŠOVÁNÍ.....	37
Laboratoř života.....	37
Pracovat společně na sdíleném rozlišování.....	38
Rozlišování a doprovázení.....	39
Formovat svědomí.....	40
Pochopení sebe samého.....	41
Dar a úloha.....	42
Odpovědná svoboda.....	42
Dialog se svědomím: slovo a dobro.....	43
Neodvolatelná rozhodnutí.....	45
Objevení nových důkazů.....	46

III. NECHAT SE DOPROVÁZET V ČASE ZKOUŠKY - KOMUNITNÍ ROZMĚR.....	49
Bratrství: podpora ve vytrvalosti.....	49
Styl přijetí.....	50
Zůstat zaměřeni na Boha, pevní v Bohu.....	51

Část třetí

ODLOUČENÍ OD INSTITUTU

Kanonické normy a praxe dikasteria.....	52
Věrnost a vytrvalost: <i>znovuobjevit smysl pro disciplínu</i>	54
NEPŘÍTOMNOST V ŘEHOLNÍM DOMĚ.....	56
Legitimní nepřítomnost v řeholním domě (kán. 665 § 1 CIC).....	56
Nezákonná nepřítomnost v řeholním domě (kán. 665 § 2 CIC).....	57
Přestoupení do jiného institutu.....	57
Exklaustrace.....	59
Exklaustrace na žádost člena (kán. 686 § 1 CIC).....	59
Povinnosti a práva vyplývající z exklaustrace.....	60
Uložená exklaustrace (kán. 686 § 3 CIC).....	61
DOVOLENÍ K VYSTOUPENÍ.....	62
Dovolení k vystoupení pro členy s dočasnými sliby (kán. 688 § 1-2 CIC).....	62
Dovolení k vystoupení z institutu pro členy s dočasnými sliby z vůle institutu (kán. 689 CIC)	62
.....	62
Znovupřijetí člena, který zákonně opustil institut (kán. 690 CIC).....	63
Dovolení k vystoupení z institutu pro členy s věčnými sliby (kán. 691 – 692 CIC).....	63
Dovolení k vystoupení pro člena-kněze (kán. 693 CIC).....	64
PROPUŠTĚNÍ Z INSTITUTU.....	66
Propuštění <i>ipso facto</i> (kán. 694 CIC).....	66
<i>Notorické odpadnutí od katolické víry (kán. 694 § 1, 1 CIC)</i>	67
<i>Uzavření manželství, i pouze civilního, nebo pokus o něj (kán. 694 § 1, 2 CIC)</i>	67
<i>Nezákonná nepřítomnost v řeholním domě po dobu delší než rok (kán. 694 § 1, 3 CIC)</i>	68
<i>Postup pro prohlášení o propuštění ipso facto</i>	68
<i>Postup pro prohlášení nezákonné nepřítomnosti v řeholním domě během období delšího než jeden rok</i>	69
Povinné propuštění (kán. 695 § 1 CIC).....	70
Trestný čin vraždy, únosu a zadržování člověka, zmrzačení nebo těžkého zranění (kán. 1397 CIC).....	70
Trestný čin potratu (kán. 1398 CIC).....	71
Konkubinát nebo jiný vnější hřích proti šestému přikázání Desatera (kán. 1395 § 1 CIC).....	71

<i>Jiné trestné činy proti šestému přikázání (kán. 1395 § 2 CIC)</i>	72
Postup při povinném propuštění (kán. 695 § 2).....	73
Fakultativní propuštění (kán. 696 § 1 CIC).....	73
Postup při fakultativním propuštění (kán. 697 - 700 CIC).....	74
Kanonická napomenutí.....	76
Předání dekretu o propuštění.....	77
<i>Účinky propuštění</i> (kán. 701 CIC).....	78
Pomoc propuštěnému nebo dispenzovanému členu (kán. 702 CIC).....	78

Závěr

ZŮSTAŇTE V MÉ LÁSCE (JAN 15, 9).....	80
Síla povolání.....	82
<i>Závěť lásky</i>	82
Učedníci, kteří mají přinášet ovoce.....	83
Zůstat znamená vytrvat.....	83
Aby vaše radost byla úplná.....	84
Maria, věrná a vytrvalá žena.....	84